

93712

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

AON wewn. 5040/98

JAWNE
Do użytku służbowego

Egz. Nr 45

Kpt. mar. mgr inż. Piotr TWARUŻEK

OBRONA WYBRZEŻA MORSKIEGO

50752

WARSZAWA

1998

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

KATEDRA SZTUKI OPERACYJNEJ

PRZEKLASYFIKOWANO

Protokół Nr 54305

AON wewn. 5040/98

JAWNE

~~Do użytku służbowego~~

Egz. nr ... 45

Kpt. mar. mgr inż. Piotr TWARUŻEK

OBRONA WYBRZEŻA MORSKIEGO

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	5
1. Historyczne aspekty obrony wybrzeża	6
1.1. Przed pierwszą wojną światową	6
1.2. Pierwsza wojna światowa	6
1.3. Druga wojna światowa	7
1.4. Obrona wybrzeża polskiego w 1939 roku	9
1.5. Powojenne działania w obronie wybrzeża	10
2. Współczesna obrona wybrzeża	11
2.1. Wybrane koncepcje obrony wybrzeża państw nadbałtyckich	11
2.2. Uwarunkowania obrony wybrzeża	12
3. Właściwości fizyczno – geograficzne polskiego wybrzeża	15
4. Ocena zagrożenia polskiego wybrzeża desantami	22
4.1. Charakterystyka zagrożenia z kierunku północno – wschodniego	24
4.2. Charakterystyka zagrożenia z kierunku północno – zachodniego	30
5. Polska koncepcja obrony wybrzeża	32
5.1. Podstawowe pojęcia	32
5.2. Właściwości obrony przeciwdesantowej wybrzeża	33
5.3. Zasady użycia sił MW RP w obronie wybrzeża	37
5.3.1. Zasady użycia sił MW RP w systemie obrony Polskich Obszarów Morskich	39
5.3.2. Udział MW RP w przeciwdesantowej obronie wybrzeża	41
5.4. Lądowa obrona wybrzeża	44
5.4.1. Cele i zadania przeciwdesantowej obrony wybrzeża	44
5.4.2. Organizacja przeciwdesantowej obrony wybrzeża	45
5.4.3. Zasady i sposoby zwalczania desantów	51
5.4.4. Zasady wykorzystania rodzajów wojsk w obronie wybrzeża	54
5.5. Problematyka współdziałania	62
Zakończenie	64
Bibliografia	65

WSTĘP

Obrona wybrzeża jest problemem specyficznym o dużej złożoności. Obejmuje bowiem przedsięwzięcia realizowane wspólnym wysiłkiem przez wszystkie rodzaje sił zbrojnych i układu pozamilitarnego. Biorąc pod uwagę aktualną sytuację międzynarodową, jest mało prawdopodobne, aby Polska stała się obiektem bezpośredniej agresji zbrojnej. Nie wyklucza to jednak potrzeby rozpatrzenia wszelkich możliwych wariantów zagrażających naszej suwerenności.

Polskie wybrzeże liczące 524 km linii brzegowej stanowi obszar narażony na różnorodne oddziaływania potencjalnego przeciwnika zarówno w czasie kryzysu jak i w czasie konfliktu zbrojnego. Zagrożenie to, może przybrać formę działań rozpoznawczych, uderzeń raketowo-lotniczych i działań desantowych. Nasze wybrzeże jest w dużej części dostępne do lądowania desantu morskiego (80% linii brzegowej uważa się za dogodny do wysadzenia desantu). Przeciwnik dokonując inwazji w basenie morza zamkniętego jakim jest Bałtyk ma doskonałe możliwości użycia połączonych sił w składzie: marynarka wojenna, siły powietrzne i wojska lądowe. Na wybrzeżu znajduje się wiele obiektów o dużym znaczeniu militarnym. Są to: zespoły portów, sieć dróg, przemysł stoczniowy i bazy MW RP. Opanowanie od strony morza wybrzeża, stwarza potencjalnemu agresorowi korzystne warunki do wsparcia wojsk lądowych działających na kierunku nadmorskim. Biorąc powyższe pod uwagę zasadne jest rozpatrywanie problematyki obrony wybrzeża.

Niniejsza praca jest próbą przedstawienia ogólnego zarysu tego przedsięwzięcia w aspekcie najbardziej prawdopodobnego wariantu zagrożenia, w którym natarcie od strony morza będzie miało charakter uderzenia pomocniczego. Wówczas obrona wybrzeża prowadzona będzie w formie obrony przeciwdesantowej wybrzeża i jako taka pozostanie częścią składową obrony strefy odpowiedzialności Pomorskiego Okręgu Wojskowego.

Przedstawione poglądy w dużej mierze oparto na materiałach z konferencji szkoleniowo – metodycznej nt. *Obrona wybrzeża morskiego w systemie obrony obszaru POW* jaka odbyła się w czerwcu 1997 roku w Ustce.

1. HISTORYCZNE ASPEKTY OBRONY WYBRZEŻA

1.1. Przed pierwszą wojną światową

Obrona wybrzeża od zarania dziejów nierozdzielnie związana jest z inwazją na brzeg od strony morza. W starożytności wyprawy morskie ograniczone były możliwościami nawigacyjnymi. Zasadniczo odbywały się one wzdłuż wybrzeży, przy wykorzystaniu znanych orientacyjnych punktów na brzegu. Działania obronne rozpoczynały się wówczas gdy okręty lądowały na brzegu, a zbrojne oddziały penetrowały rejony przybrzeżne w poszukiwaniu, wody, bogactw i niewolników. Takie ekspedycje przypisuje się Grekom i Rzymianom. Te pierwsze działania desantowe, jak byśmy je dzisiaj nazwali, były w znacznej mierze ograniczone warunkami pogodowymi, położeniem wód śródlądowych, którymi w głąb lądu posuwały się ekspedycje. Obrona w owym czasie była znikomą. Polegała głównie na wzbranianiu oddziałom inwazyjnym penetracji skupisk ludzkich.

W 800-1000 roku Vikingowie stanowili potęgę morską. Na swoich szybkich, płaskodennych okrętach umożliwiającą pokonywanie wód morskich i śródlądowych wykonywali rajdy w celach grabieżczych i odnosili sukcesy napotykając niewielki opór. W tym okresie obrona wybrzeża skupiała się generalnie na obronie ufortyfikowanych portów.

Odkrycie bardziej niezawodnych instrumentów nawigacyjnych, używanie karabinów i armat przez marynarzy w XIII i XIV wieku radykalnie zmieniło charakter morskich wypraw. Zwiększone zostały możliwości nawigacyjne i bojowe okrętów. Pozwoliło to na dalekie wyprawy i użycie znacznej siły ognia z morza w kierunku lądu. Przeobrażeniom podlegały również środki i sposoby obrony wybrzeża. Porty i dorzecza okalają fortyfikacje i bastiony, które są wzmocnione artylerią. Obrona wybrzeża nie była już ograniczona podjęciem działań dopiero po wylądowaniu agresora na brzegu. Nowym sposobem obrony były próby powstrzymania okrętów wroga przez wysłanie na morze własnych jednostek. Tak więc zbliżając się do wybrzeża okręty mogły być atakowane przez okręty obrony lub dostać się pod ostrzał artylerii. Łatwo zauważyć, że pojawił się drugi wymiar w obronie wybrzeża, wymiar morski oraz nowy trend polegający na próbie powstrzymania przeciwnika z dala od własnego brzegu.

1.2. Pierwsza wojna światowa

Zastosowanie pary w napędach siłowni okrętowych w XIX wieku oraz wykorzystanie żelaza, znacznie zwiększyło możliwości bojowego oddziaływania okrętów na umocnienia brzegowe. Z tego okresu wart przypomnienia jest przykład dobrze zorganizowanej obrony

wybrzeża na półwyspie Gallipoli.¹ Siłom Sprzymierzonych nie udało się sforsować cieśniny Dardanele. Po wcześniejszych nieudanych atakach na tureckie fortyfikacje, wojska anglo-francuskie zdecydowały się wysadzić desant. Jednakże dowództwo niemiecko-tureckie wyciągnęło wnioski z dotychczasowych walk. Określono prawdopodobne rejony lądowania desantu i utworzono tam specjalną armię dowodzoną przez gen. Sandersa. W konsekwencji, sformowano silne ugrupowania, których główne siły były rozmieszczone w głębi obrony. Na wybrzeżu zostały tylko punkty obserwacji i patrole. Pierwotny system kordonowy został zastąpiony przez ugrupowanie, które pozwalało na szybką reakcję na zagrożonym kierunku. Zwrócono uwagę na poprawę stanu dróg i łączności. W pobliżu przewidywanych punktów desantowania przygotowano rowy strzeleckie i ustawiono zapory inżynieryjne. Ciekawostką na owe czasy był fakt, iż gen. Sanders przeprowadził manewry (ćwiczenie), sprawdzając nowy system obrony przeciwdesantowej. Sprzymierzeni organizując desant planowali go szczegółowo. W rezultacie wskutek sztywnego planu i słabej łączności nie byli w stanie przełamać obrony. O zwycięstwie Turków oprócz sprzyjających warunków terenowych zdecydowały takie czynniki jak: centralizacja dowodzenia, nowy sposób wykorzystania artylerii (ruchome haubice), wykorzystanie min morskich, zapór inżynieryjnych oraz przede wszystkim **rozmieszczenie sił głównych w głębi, gotowych do reagowania na zagrożonych kierunkach.**

Flota turecka była słaba i przestarzała. Operacja dardaneelska pokazała, że można bronić wybrzeża siłami lądowymi w dobrze zorganizowanym systemie obrony.

1.3. Druga wojna światowa

Wprowadzenie do walki na szeroką skalę lotnictwa w II wojnie światowej, uczyniło problem obrony wybrzeża bardziej złożony. Stawiając czoła zagrożeniom od strony morza, broniący wybrzeża byli narażeni na ciosy przez okrążające oddziały desantowe wysadzone z samolotów za ich strefą obrony. Desant lotniczy mógł atakować ważne punkty dowodzenia, węzły komunikacyjne, punkty zabezpieczenia logistycznego. Ponadto izolował obronę wybrzeża od strony lądu i wiązał ją walką. Tak więc, obrona wybrzeża wymagała umocnień na znacznie szerszym i głębszym obszarze niż w przeszłości. Struktura obrony wybrzeża rozciągnęła się w kierunku morza i w głąb lądu. Przed obroną stanęły nowe zadania. Musiała sięgać jak najdalej w morze, aby osłabić przednie siły inwazyjne oraz uwzględniać zagrożenie od strony lądu aby uchronić się przed działaniami desantu powietrznego. Obrona wybrzeża stała

---

¹ Z. Biezuński, *Problemy obrony wybrzeża w ujęciu historycznym*, Zeszyty Naukowe AON 1993, nr 4, s. 77-79.

się „obroną urzutowaną w głąb” składając się z kilku stref na morzu, lądzie i z obrony przeciwlotniczej. Fazy walki z desantem to:

- a) osłabianie i zwalczanie sił desantu na przejściu morzem;
- b) odpieranie desantu w czasie prób lądowania;
- c) walka z desantem po jego wylądowaniu.

W czasie I wojny światowej było zaledwie kilka znaczących desantów morskich, natomiast w II wojnie światowej było ich ponad 70 w skali operacyjnej i strategicznej. Alianci i państwa Osi kładli różny nacisk na znaczenie rodzajów sił zbrojnych w obronie wybrzeża i na sposób ich użycia. Było to uzależnione od posiadanych sił i środków. Niemcy wiedząc, że Sprzymierzeni posiadają przewagę na morzu i panowanie w powietrzu bronili, wybrzeża w oparciu o masywne fortyfikacje, budowane wzdłuż wybrzeża Atlantyku. Siły lądowe miały wiązać walką i niszczyć desant po jego wylądowaniu na plaży.

Pomimo wzmocnienia rozpoznania, silnej artylerii brzegowej, sieci bunkrów i silnego odwodu niemiecka koncepcja obrony w Normandii poniosła porażkę. Wymienia się cztery istotne powody tej klęski:

- Niemcy nie zdołali zaatakować desantu na morzu;
- Alianci uzyskali przewagę wybierając mało prawdopodobne miejsce do desantowania;
- Niemcy nie mogli przerzucić drogą powietrzną swoich wojsk dla wsparcia obrony, gdyż Alianci posiadali przewagę w powietrzu;
- Alianci stosowali fortele (sztuczny port).

Na obszarze Pacyfiku poglądy Japończyków dotyczące obrony wybrzeża zmieniały się w miarę rozwoju sytuacji militarnej. W początkowym okresie wojny kiedy flota japońska była silna, na straży wybrzeża stały bazy lotnictwa morskiego i okręty wystawione przeciwko siłom uderzeniowym USA. Japonia utraciła jednak przewagę w siłach morskich i wtedy główną rolę w obronie wybrzeża wyznaczono wojskom lądowym, które miały oparcie w szerokim systemie skonsolidowanych pozycji obronnych wkomponowanych w doskonale nadające się do obrony naturalnie ukształtowane wybrzeże.

1.4. Obrona wybrzeża polskiego w 1939 roku²

Przygotowania do obrony wybrzeża można podzielić na dwa okresy: do marca i od marca do sierpnia 1939 roku.

Początkowo całość spraw związanych z obroną wybrzeża powierzono Marynarce Wojennej, której dowództwu podporządkowane zostały jednostki lądowe i lotnictwo. Pierwszy okres charakteryzuje się powolnym tempem przygotowań, względnie dobrą jak na owe czasy rozbudową floty przy zaniedbaniu rozbudowy baz morskich.

Od marca do sierpnia w obliczu narastającego zagrożenia, nastąpił wzrost tempa przygotowań w obronie wybrzeża. Doprowadzono do stanu gotowości flotę wojenną i powiększono oddziały lądowe. W lipcu Generalny Inspektor Sił Zbrojnych zdecydował się na obronę wybrzeża jako odosobnionego ośrodka oporu.³ Nastąpił podział DOWÓDZTWA OBRONY WYBRZEŻA na LĄDOWĄ OBRONĘ WYBRZEŻA i MORSKĄ OBRONĘ WYBRZEŻA. Morską Obronę Wybrzeża (MOW) dowodził kmdr Frankowski, a Lądową Obronę Wybrzeża (LOW) przejął płk Dąbek.

Plany obrony opracowywane były oddzielnie dla obrony morskiej i dla lądowej.

W LOW najistotniejszym elementem planu były punkty oporu: Kępa Oksywska, oś Gdynia - Kartuzy i Reda - Wejherowo. Siły LOW podzielono na zasadnicze ugrupowania: 1 Morski Pułk Strzelców (Wejherowo – Reda), 2 Morski Pułk Strzelców na południe od Gdyni. Ugrupowania te były wspierane batalionami Obrony Narodowej, baonami rezerwowymi, oddziałami saperów i siłami Straży Granicznej.

Kierownictwo Marynarki Wojennej od 1929 roku planowało ćwiczenia uwzględniając przyszłą wojnę ze Związkiem Radzieckim, w oparciu o bazy fińskie i estońskie. Treścią ćwiczeń była walka z radziecką flotą uderzającą na HEL w celu wysadzenia desantu. Z dzienników okrętowych wynika, że jeszcze w latach 1936 – 1938 duża część ćwiczeń wykonywana była w północnej części Bałtyku w pobliżu Zatoki Fińskiej, a wszelkie wiadomości o ruchach statków i okrętów radzieckich były skrzętnie notowane.

Przed wybuchem wojny Kierownictwo Marynarki Wojennej układając plany MOW wychodziło prawdopodobnie z założenia, że wobec miażdżącej przewagi hitlerowskiej na Bałtyku flota polska nie będzie w stanie na tym akwenie realizować swego głównego zadania (zapewnienia komunikacji morskich).

---

² A. Rzepniewski, *Obrona wybrzeża w 1939 roku*, PWN 1958.

³ A. Rzepniewski, *op. cit.*, s.14.

Istotą planu „Pekin” dla dywizjonu niszczycieli bez „Wichra”, było przejście na Morze Śródziemne. Plan „Rurka” dla „Gryfa”, „Wichra” i dywizjonu trałowców, przewidywał postawienie zagrody minowej w pierwszą noc wojny. Plan „Worek” zakładał dla dywizjonu okrętów podwodnych gwałtowne ich rozmieszczenie wokół Helu w celu osłony półwyspu przed ostrzeliwaniem lub przed wysadzeniem desantu. Po wyczerpaniu możliwości działania na Bałtyku przewidywano wysłanie ich do Anglii. Przebieg walk o wybrzeże jest powszechnie znany. Warto zauważyć że pomimo wielu niedoskonałości obrona wybrzeża wiązała znaczne siły niemieckie. Ukształtowanie wybrzeża nie sprzyjało obrońcom. Na pewno dwa oddzielne i zupełnie ze sobą nie powiązane plany obrony wybrzeża należały do mankamentów tego przedsięwzięcia.

1.5. Powojenne działania w obronie wybrzeża

We wczesnych latach powojennych zamiar użycia broni jądrowej spowodował na pewien czas odstępianie od koncepcji desantowania. Nie było bowiem możliwe lądowanie na plażach przeciwnika po ataku nuklearnym, przynajmniej przez dłuższy czas. USA rozpatrywało nawet likwidację oddziałów „marines”, ponieważ wydawało się, że nie mają one żadnej misji do spełnienia w erze nuklearnej.

Pomimo tego USA i inne kraje NATO w okresie powojennym przeprowadziły około 100 morskich i powietrznych operacji desantowych.

W 1961 roku pod egidą USA kubańscy emigranci dokonują nieudanego desantu na Kubę w Zatoce Świń. W latach osiemdziesiątych operacje desantowe i obrona wybrzeża miały miejsce w konfliktach w Libanie, na Falklandach, na Grenadzie.

W 1991 roku w Zatoce Perskiej koalicjanci byli przygotowani do wysadzenia desantu morskiego. Z kolei Irak zaangażował do obrony przeciwdesantowej wybrzeża duże siły lądowe. Miała ona stały charakter, była rozległa, obejmowała oprócz umocnień, pola minowe i przeszkody inżynieryjne na plaży. Zaangażowanie zbyt dużej ilości sił osłabiło wojska irackie w innych newralgicznych miejscach. Trzeba jednakże przyznać, że w podjęciu decyzji o nie wysadzeniu desantu zadecydowało m.in. to, iż pokonywanie silnej obrony przeciwdesantowej naraziłoby desant na duże straty w ludziach i w sprzęcie. W rezultacie wojna w Zatoce Perskiej miała charakter powietrzno - lądowy. Wysadzono kilka desantów powietrznych - szturmowych, a oddziały piechoty morskiej wzięły udział w operacji lądowej.

2. WSPÓŁCZESNA OBRONA WYBRZEŻA

2.1. Wybrane koncepcje obrony wybrzeża państw nadbałtyckich

W czasie zimnej wojny kraje NATO i państwa Układu Warszawskiego kładły duży nacisk na obronę wybrzeża. Na Bałtyckim teatrze działań wojennych panowanie w strefie cieśnin, w przypadku wojny dawało znaczącą przewagę. Planowany desant na wyspy duńskie wymusił na dowództwie NATO zorganizowanie głębokiej obrony. Ten rodzaj obrony wymagał przebywania dużej ilości obcych wojsk w Danii. Konsekwencją dążeń do autonomii sił duńskich była odmowa rządu Danii do udziału w działaniach ograniczających użycie narodowych sił. NATO stojąc przed groźbą utraty wysuniętego przyczółka, jakim w ujęciu strategicznym były wyspy duńskie, utworzyło specjalny odwód, który miał zareagować w północnej części teatru bałtyckiego w razie powodzenia desantu na wyspach.

Obrona wybrzeża morskiego po rozpadzie Układu Warszawskiego i ZSRR stała się jednym z głównych problemów tak WNP jak i niepodległych państw nadbałtyckich.

Rosja traktowała swoje siły morskie jako „przedłużone ramię” sił lądowych. Uważała, że siły morskie są zarówno zdolne do ofensywnych operacji desantowych, jak i do skutecznej obrony wybrzeża. Stąd też, znaczący udział okrętów w rosyjskiej obronie wybrzeża. Elementem lądowej struktury obrony są siły obrony wybrzeża, których trzon stanowi Dywizja Obrony Wybrzeża stacjonująca w Kłajpedzie. Kolejne elementy tej koncepcji to: system rakietowo⁴ - artyleryjski (umożliwiający zwalczanie sił uderzeniowych przeciwnika, sił desantu oraz okrętów wsparcia), artyleria brzegowa (od 152-305 mm) w formie mobilnych związków artyleryjskich oraz silna obrona przeciwlotnicza.

Powszechnie znane są wysiłki Szwecji na rzecz ochrony wód przybrzeżnych. Koncepcja obrony wybrzeża Szwecji zakłada walkę z desantem na wodach terytorialnych. Marynarce Wojennej podporządkowane są brygady artylerii nadbrzeżnej. W ich skład wchodzi nowe pod względem jakościowym jednostki. Są to bataliony amfibijne (AMFBAT-90). Bataliony na wyposażeniu posiadają wysokiej klasy uzbrojenie i szybkie kutry. AMFBAT-90 stanowią wydzieloną część sił obrony wybrzeża charakteryzującą się szybkością działania i możliwościami dostosowania do różnych rodzajów zagrożeń. Poza tym Szwecja monitoruje swoje

---

⁴ ZSRR jako pierwszy w 1955 roku zastosował rakiety w obronie strefy przybrzeżnej pokrywając ich zasięgiem 200Mm obszar strefy ekonomicznej. Obecnie jest tendencja aby do zadań w ochronie strefy przybrzeżnej na odległość do 10 km od linii brzegowej stosować rakiety przeciwpancerne. T. Hooton, *Coast defence missiles, the long arm of the low*, Maritime Defence, 1995 vol.20 nr 1.

wody przybrzeżne dzięki nowoczesnemu systemowi obserwacyjnemu i stosuje zdalne minowanie pomiędzy przybrzeżnymi wyspami.

W **Norwegii** 80 % ludności żyje w odległości nie większej niż 20 km od morskiego brzegu, stąd jego obrona jest podstawowym zadaniem sił zbrojnych tego kraju. Marynarka Wojenna nie stanowi znaczącej siły na Bałtyku. Jej jednostki służą przede wszystkim do operowania w strefie przybrzeżnej. Obrona wybrzeża to 12 fortów (18 w rezerwie), 30 baterii artylerii nadbrzeżnej, 5 brzegowych wyrzutni torpedowych, system kontrolowanych pól minowych oraz posterunki obserwacyjne.⁵

Bundesmarine na Bałtyku daje skuteczną obronę wybrzeża **Niemiec** od strony morza. Siły morskie mają w swoim składzie jednostki piechoty. Przeznaczone są one do ochrony baz morskich, składów i magazynów, stanowisk dowodzenia i innych obiektów sił morskich.

Ten niepełny przegląd koncepcji obrony wybrzeża niektórych państw pozwala zauważyć, że powyższy problem jest przedmiotem troski wielu krajów i stale podlega modernizacji.

2.2. Uwarunkowania obrony wybrzeża

Morze i rejon przybrzeżny oferuje wiele potrzebnych do życia bogactw, umożliwia również względnie tani transport. Kraje mające dostęp do morza zwiększają swoje strefy ekonomiczne⁶ i prowadzą stałą ich ochronę używając wyspecjalizowanych jednostek w oparciu o prawne ustalenia.⁷

Obrona wybrzeża nie może już być ograniczona do obrony w pobliżu linii brzegowej. Musi uwzględniać strefy ekonomiczne w rejonie przybrzeżnym. W tym kontekście będzie ona zabezpieczeniem wybrzeża wynikającym z połączenia ekonomicznych i prawnych czynników z militarnymi środkami obrony.

W czasie pokoju obrona wybrzeża polega na zapewnieniu bezpiecznego funkcjonowania gospodarki morskiej i prowadzeniu rozpoznania siłami morskimi i lotniczymi.

W czasie wojny oprócz ochrony funkcjonowania infrastruktury morskiej celem obrony wybrzeża będzie wypełnianie typowych misji obronnych, takich jak niedopuszczenie do wtargnięcia agresora na wybrzeże.

---

⁵ Projekt IDA-Norway modernises its coastal defences, Maritime Defence, 1994 vol.19 nr 1.

⁶ Morska strefa ekonomiczna danego kraju może wynosić do 200 Mm od brzegu. Obszar ten obejmuje wody i dno morskie. Państwo do którego należy *strefa ekonomiczna* sprawuje wyłączne władztwo nad eksploracją złóż, prowadzeniem badań, budowaniem sztucznych wysp, rybołówstwem itd. zgodnie z prawem międzynarodowym (przypis autora).

⁷ Istnieją strefy sporne, np. na południe od Bornholmu obszar o pow. 1600 km² stanowi strefę sporną pomiędzy Polską i Danią (przypis autora).

Całościowe ujęcie tego problemu jest funkcją możliwości kraju nadmorskiego.

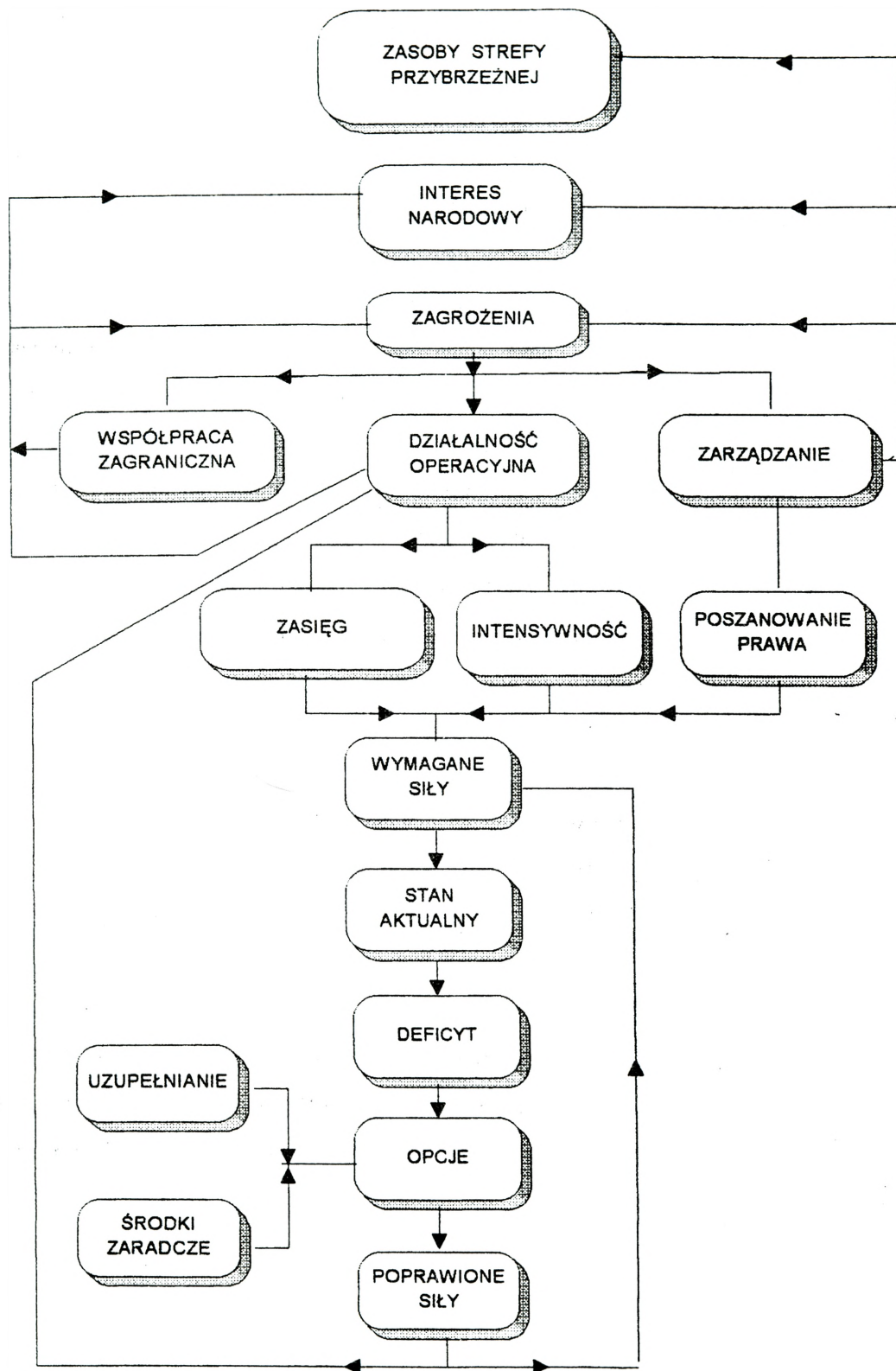
Szczegółowe planowanie procesu zabezpieczenia wybrzeża zależy od odpowiednich środków infrastruktury narodowej, przemysłu oraz wypracowanych zasad pełnienia misji obronnych (od obowiązków policyjnych – straż przybrzeżna do typowych zadań militarnych – marynarka wojenna). Jeżeli dane państwo prowadzi na szeroką skalę gospodarkę morską i zagrożenie ze strony sąsiadujących państw jest realne to obrona powinna być głęboka i kompleksowa. Proces planowania zabezpieczenia wybrzeża ilustruje rysunek 1.

Jakie środki militarne powinno się przedsięwziąć, aby obrona była skuteczna?

Marynarka wojenna nie potrzebuje wystawiać dużej ilości sił. Wystarczy, że jej jednostki będą nosicielami znacznej siły ognia. Okręty wyposażone w środki rażenia o dużym zasięgu są wystarczające do powstrzymania przeciwnika z dala od strefy przybrzeżnej. Uzupełnieniem powinny być niewielkie i szybkie jednostki (kutry, łodzie) działające blisko brzegu. Siły i środki minowania powinny zapewnić minowanie obronne strefy przybrzeżnej. Istotnym elementem systemu obrony jest artyleria nadbrzeżna zarówno stała jak i mobilna. Przeszkody (zapory) w wodzie i na plaży oraz siły ochrony portów powinny być wystarczające do zwalczania przeciwnika, który przedarł się przez obronę morską. Zakłada się, że siły rezerwowe (odwód) rozmieszczony w głębi powinien stanowić dostateczną siłę do odparcia desantu, który opanował przyczółki i do walki z desantem powietrznym. Na koniec tego modelowego spojrzenia na problem obrony wybrzeża trzeba zaznaczyć, że bez wsparcia z powietrza trudno będzie uzyskać powodzenie broniąc wybrzeża.

Powyższy model jest przykładowy i zakłada, że główne siły urzutowane będą na morzu, pozwoli to na angażowanie mniejszych sił na lądzie co znacznie obniży koszty obrony wybrzeża.

Obrona wybrzeża musi być rozpatrywana jako zespół działań sił floty, lotnictwa oraz wojsk lądowych i jednostek układu pozamilitarnego, których ostatecznym celem jest zniszczenie sił desantowych przeciwnika w operacji przeciwdesantowej lub rozbitcie desantu na wybrzeżu i niedopuszczenie do osiągnięcia przez przeciwnika powodzenia w działaniach sił desantowych.

Rysunek 1. Proces planowania zabezpieczenia wybrzeża (źródło: *International Military and Defense Encyclopedia*, vol. III, 1993, s. 539)

3. WŁAŚCIWOŚCI FIZYCZNO-GEOGRAFICZNE POLSKIEGO WYBRZEŻA

Bałtyk jest morzem zamkniętym o powierzchni 430 tys. km², wciętym głęboko w kontynent europejski. Polska przylega północną częścią obszaru kraju do południowego basenu morza. Teren Pomorza stanowi 20% powierzchni całej Polski i zamieszkały jest przez około 8% ludności.

Bałtyk ma wiele cech szczególnych, które będą miały wpływ na charakter ewentualnych działań bojowych w obrębie wybrzeża. Odległości między jego krańcami są niewielkie i wynoszą: z północy na południe – 750 Mm, ze wschodu na zachód – 350 Mm. Współczesny samolot myśliwsko-bombowy potrzebuje na pokonanie tej przestrzeni 1,5 do 2 godzin, a fregata około 50 godzin.

Z wojskowego punktu widzenia wybrzeże to obszar nadmorski o szerokości odpowiadającej głębokości taktycznej strefy obrony przeciwdesantowej i obrony od strony lądu baz morskich i aglomeracji portowo-przemysłowych.⁸

Przedstawiona charakterystyka czynników geograficznych, hydrologicznych i klimatycznych pozwala ocenić ich wpływ na działania desantowe i obronę przeciwdesantową.

Ze względu na rodzaj środowiska, w którym mogą być prowadzone działania bojowe, obszary morskie i wybrzeże RP dzieli się na:

- **strefę obrony MW** obejmującą obszar **wód wewnętrznych** (zalewy, zatoki), **wody terytorialne** (obszar liczony 12 Mm od linii brzegowej, stanowiący terytorium Polski), **wyłączną strefę ekonomiczną** o powierzchni całkowitej 35 tys. km² (łącznie ze strefą sporną z Danią), patrz rysunek 2. Strefa obrony MW dzieli się na przybrzeżną strefę obrony o szerokości 20 Mm od linii brzegowej i morską strefę obrony zawartą pomiędzy północną granicą strefy przybrzeżnej i granicą wyłącznej strefy ekonomicznej;

- **lądową strefę obrony**, obejmującą pas wybrzeża RP sięgający na głębokość 80-100 km od linii brzegowej o długości 524 km, o powierzchni około 30-40 tys. km². Granica obszaru lądowego biegnie na wschodzie - od Pasłęka do Braniewa, na zachodzie od Świnoujścia do Szczecina, od południa wzdłuż linii przebiegającej przez Szczecin, Nowogard, Białogard, Lębork, Malbork do Pasłęka;

---

⁸ A. Makowski, *Uwarunkowania działalności sił morskich na Bałtyku-aspekty strategiczno obronne i prawo międzynarodowe*, rozprawa habilitacyjna, AMW Gdynia, 1994, s. 525.

- **powietrzną strefę obrony**, obejmującą przestrzeń powietrzną położoną nad morską i lądową strefą obrony, o powierzchni 70 tys. km².

Struktura przestrzenna obrony wybrzeża i obszarów morskich RP obejmuje również obszary operacyjnego zainteresowania tzw. OOOZ 3 i OOOZ 2, (południowa część morza do wyspy Gotland i strefa przed cieśninami duńskimi), MW RP na tych akwenach prowadzi rozpoznanie.

Strefa morska to południowa część Bałtyku, który jest morzem śródładowym, posiadającym poprzez cieśniny naturalne połączenie z Morzem Północnym. Odległości między ważnymi punktami są niewielkie np. z płw. Taran do Trójmiasta jest 55 Mm, a z wyspy Bornholm jest 50 Mm do polskiego wybrzeża. Niewielkie odległości pozwalają na efektywne wykorzystanie samolotów i śmigłowców. Daje to możliwość osiągnięcia zaskoczenia operacyjnego szczególnie przy lotach na małych wysokościach.

Siły nawodne mają również możliwość uzyskania taktycznego zaskoczenia. Szybkie kutry lub małe okręty mogą operować przeciwko celom morskim na odległość do 120 Mm w czasie 8,5 godziny, natomiast okręty nawodne mogą zmieniać rejon bojowego rozwinięcia, rozróżnienia lub koncentracji w ciągu kilku godzin. Duże znaczenie ma w tym względzie obecność na wodach przybrzeżnych wysp, które stanowią „wysuniętą rubież” w działaniach zaczepnych, skąd morskie siły lekkie mogą oddziaływać metodą wypadów. W obronie wybrzeża wyspy i rozwinięta linia brzegowa dają możliwość prowadzenia obserwacji nawodnej, podwodnej i powietrznej oraz utrudniają desantowanie. Takie warunki ma np. wybrzeże Szwecji, Danii, RFN. **Polska linia brzegowa jest pozbawiona tych właściwości.**

Głębokość wód przybrzeżnych jest jednym z parametrów określających możliwość podejścia środków desantowych. Na mapach przebieg linii brzegowej i oznaczenia głębokości (izobaty) odnoszą się do średniego poziomu wody. Bałtyk uważany jest za morze bezpływowe. Wahania poziomu wód u wybrzeży Polski uzależnione są przede wszystkim od kierunków wiejących wiatrów i sztormów. Wiatry południowe obniżają poziom morza, natomiast północne i zachodnie podwyższają go. Na naszym akwenie przeważają wiatry zachodnie i południowo-zachodnie. Amplituda wahań poziomu morza maksymalnie może sięgać do 340 cm (występuje bardzo rzadko).

Polska strefa brzegowa charakteryzuje się łagodnym i jednostajnym spadkiem głębokości oraz występowaniem licznych głązów granitowych, jam i wałów piaszczystych (tzw. rewy) przemieszczane przez sztormy. Wody przybrzeżne są płytkie i uniemożliwiają podejście do brzegu dużych jednostek desantowych.

Izobata 5 m przebiega wzdłuż całego wybrzeża w odległości od 300 do 800 m od brzegu. Jedynie w rejonie cypla Półwyspu Hel leży bezpośrednio przy brzegu. Izobata 10 m umożliwiająca podejście jednostek o dużym tonażu biegnie przeważnie w odległości około 1,5 km od brzegu, a jej oddalenie waha się od bezpośredniej bliskości brzegu do 3 km. Izobata 20 m na wschodnim odcinku polskiego wybrzeża biegnie w odległości od 2,2 km do 15 km od lądu, tylko w rejonie Helu leży przy brzegu. Izobata 50 m oddalona jest od brzegu od 0,6 km w rejonie Helu i 6-10 km, w Zatoce Gdańskiej do 25-100 km na pozostałym odcinku wybrzeża.

Podane głębokości sprzyjają podejściu do brzegu średnich i małych okrętów desantowych. Ograniczają natomiast wykorzystanie dużych okrętów nawodnych oraz dużych i średnich okrętów podwodnych. Użycie przez okręty podwodne (OP) uzbrojenia torpedowego warunkuje głębokość morza od 20-25 m, a na drodze ruchu torpedy w kierunku celu 10 m. Małe głębokości mają więc wpływ na taktykę działania OP z uzbrojeniem torpedowym działającym przeciwko zespołom desantowym (ZDES) przeciwnika. Niewielkie głębokości sprzyjają jednak broniącym wybrzeża stwarzając dobre warunki do użycia min morskich oraz zapór inżynierskich.

Do czynników klimatycznych występujących w strefie morskiej zalicza się: wiatry, zachmurzenia, opady, zalodzenia temperaturę wody i powietrza.

Silne falowanie przypada na okres od października do maja. W tym okresie występują również wiatry sztormowe. Fale o wysokości 1,5 m występują raczej jesienią. Na Bałtyku fale o wysokości 4 m spotyka się w rejonie cieśnin. Wykorzystanie kutrów bojowych i okrętów desantowych, których dzielność morską⁹ jest ograniczona, jest utrudniona przez około 60 dni w roku z powodu silnego wiatru, a przy stanie morza 5° jest wręcz niemożliwa.

Zachmurzenie, deszcze i mgła powodują ograniczenie widoczności co wpływa na użycie bojowe okrętów i lotnictwa. Maksymalne zachmurzenie występuje od października do lutego (70-80%). Zimą i wiosną widoczność jest słaba, zdecydowanie polepsza się latem i wczesną jesienią. W części zachodniej morza średnia podstawa chmur wynosi 300 m. Widzialność mieści się w przedziale od 2,5 do 5 Mm. Mgła na pełnym morzu występuje zimą i wiosną aż do wczesnego lata (20-70 dni w roku).

Uśredniona liczba dni z opadami jest następująca: w grudniu -20, w maju i czerwcu -10, burze przypadają najczęściej na okres od maja do sierpnia.

Jedną z poważniejszych przeszkód dla powietrzno-morskich działań desantowych jest zalodzenie. Wzdłuż południowego wybrzeża zalodzenie utrudnia żeglugę przeciętnie 10-30 dni

---

⁹ *Dzielność morską* - parametr charakteryzujący poszczególne klasy okrętów. Dzielność morską okrętu określa do jakiego stanu morza możliwe jest użycie uzbrojenia i wykonywanie typowych zadań, (przyp. autora).

w okresie od grudnia do lutego. Zalodzenie odbija się również niekorzystnie na pracy stacji hydroakustycznych przy wykrywaniu OP oraz niszczy ustawione zagrody minowe i zapory inżynierskie w ramach obrony przeciwdesantowej.

Strefa nadbrzeżna jest częścią strefy lądowej. Obejmuje pas łąd o szerokości od 3 do 5 kilometrów bezpośrednio przyległy do linii brzegowej. Na tym obszarze jest dużo jezior i rzek płynących prostopadle do brzegu wokół których są tereny bagniste i podmokłe utrudniające manewr siłami wojsk łądowych.

Polskie wybrzeże w przeważającej części ma charakter wydmy (75,5 % linii brzegowej, 323 kilometry). Za plażą o szerokości od 20 do 200 metrów ciągnie się wał wydmy podłużnej o wysokości do 10 metrów z drobnego i sypkiego piasku, porośnięty roślinnością wydmy, zwykle umocniony faszyną lub płytami betonowymi. Stok wydmy zwrócony do plaży ma zwykle spadek 40 stopni. Za wałem wydmy ciągnie się często strefa wzgórz piaszczystych, porośniętych z rzadka drzewami. W rejonie mierzei odcinającej od morza Jezioro Łebsko szerokość pasa wydmy ruchomych tzw. „wydm białych” przekracza jeden kilometr, a wysokość dochodzi do 30 metrów.

Brzeg klifowy (22,3% linii brzegowej, 97 kilometrów), występuje tam gdzie morze w czasie sztormów podcina wznoszącą się nad nim wysoczyznę, zbudowaną z glin, mułku i piasku. Plaża w tych miejscach jest wąska i pokryta kamieniami lub w ogóle jej nie ma. Klif gliniasty ma spadek od 60 do 90 stopni, piaszczysty około 30 do 40 stopni. Wysokość urwiska waha się od 6 do 90 metrów i miejscami jest wzmocnione. Ten rodzaj wybrzeża utrudnia zarówno obronę przeciwdesantową jak i desantowanie.

Oprócz brzegów wydmych i klifowych można spotkać brzegi płaskie, torfiaste (2,2% linii brzegowej, 9,5 kilometra).

W strefie nadbrzeżnej występuje znaczna liczba obiektów przemysłowych i portowych. Słabo rozwinięta linia brzegowa stwarza przeciwnikowi dogodne warunki do wykonywania uderzeń zarówno z morza jak i z powietrza na bazy i porty. Tak więc, z wojskowego punktu widzenia polskie wybrzeże nie jest korzystne jako miejsce bazowania i rozśrodkowania jednostek MW, gdyż nie pozwala na skryte rozwijanie sił.

Strefa łądowa stanowi obszar w zasadzie nizinny, nieznacznie pofałdowany w rejonie Pojezierza Pomorskiego. Przeważa teren pagórkowaty z licznymi jeziorami. Bagna stanowią 1% powierzchni łądowej, a lasy 28%. Na tym obszarze znajdują się dwa systemy umocnień fortyfikacyjnych z okresu II wojny światowej. Jeden z nich znajduje się na północnym odcinku Wału Pomorskiego, drugi zaś ciągnie się wzdłuż całego wybrzeża.

Sieć komunikacyjna obszaru nadmorskiego tak drogowa jak i kolejowa rozwinięta jest dobrze. Drogi biegnące z głębi lądu na wybrzeże zapewniają dobre warunki do przegrupowania wojsk i wykonania manewrów siłami drugich rzutów i odwodów. Wzdłuż wybrzeża istnieją drogi (rokady) umożliwiające manewr artylerii i wyjście odwodów przeciwpancernych oraz oddziałów zaporowych na plaże.

Ocena¹⁰ warunków terenowych na wybrzeżu morskim pozwala na wyciągnięcie następujących wniosków:

1. Najlepsze warunki do podejścia okrętów nawodnych przeciwnika i wykonania uderzeń ogniowych na obiekty brzegowe są w rejonie Zatoki Gdańskiej i na środkowym odcinku pasa wód przybrzeżnych.

2. Grupy dywersyjne mogą być wysadzane, z okrętów podwodnych na całej szerokości wybrzeża z wyjątkiem Zatoki Pomorskiej.

3. Okrętom RP bazującym w rejonie Zatoki Gdańskiej mogą zagrozić bezpośrednio OP przeciwnika, a na pozostałych odcinkach dodatkowo ścigacze i kutry torpedowe.

4. Najdogodniejsze do podejścia morskich środków desantowych są odcinki:

- MIELNO - jez. RESKO: 39 km

- jez. GARDNO – DARŁOWO: 38 km

- rz. PIAŚNICA - jez. SARBSKO: 26 km

dogodne odcinki to:

- GDAŃSK – GDYNIA: 13 km

- NIECHORZE – DZIWNÓW: 18 km

- MIĘDZYDROJE – ŚWINOUJŚCIE: 16 km

najdogodniejsze odcinki do lądowania:

- rejon GDAŃSKA i SOPOTU: 12 km

- na wybrzeżu środkowym od ROZEWIA do ZATOKI POMORSKIEJ w rejonie HELU, ROZEWIA i BIAŁOGÓRY – KOPALINA: 22 km

- w rejonie USTKI, WICKO, JAROSŁAWIEC - jez. KOPAŃ – DARŁÓWKO: 28 km

- na wschód od DZIWNÓWKA: 6 km

- w ZATOCE POMORSKIEJ, MIĘDZYDROJE – ŚWINOUJŚCIE: 8 km.

5. W przypadku przewozu sił desantowych na transportowcach rubież przeładowania na środki desantowe może znajdować się w odległości około 10 km od brzegu.

6. Odcinki dogodne do lądowania desantu morskiego pokrywające się z desantami powietrznymi są na kierunkach:

---

¹⁰ *Biuletyn Informacyjny* nr 2 (160) Sztab Generalny WP, Warszawa 1994, s.44 – 45.

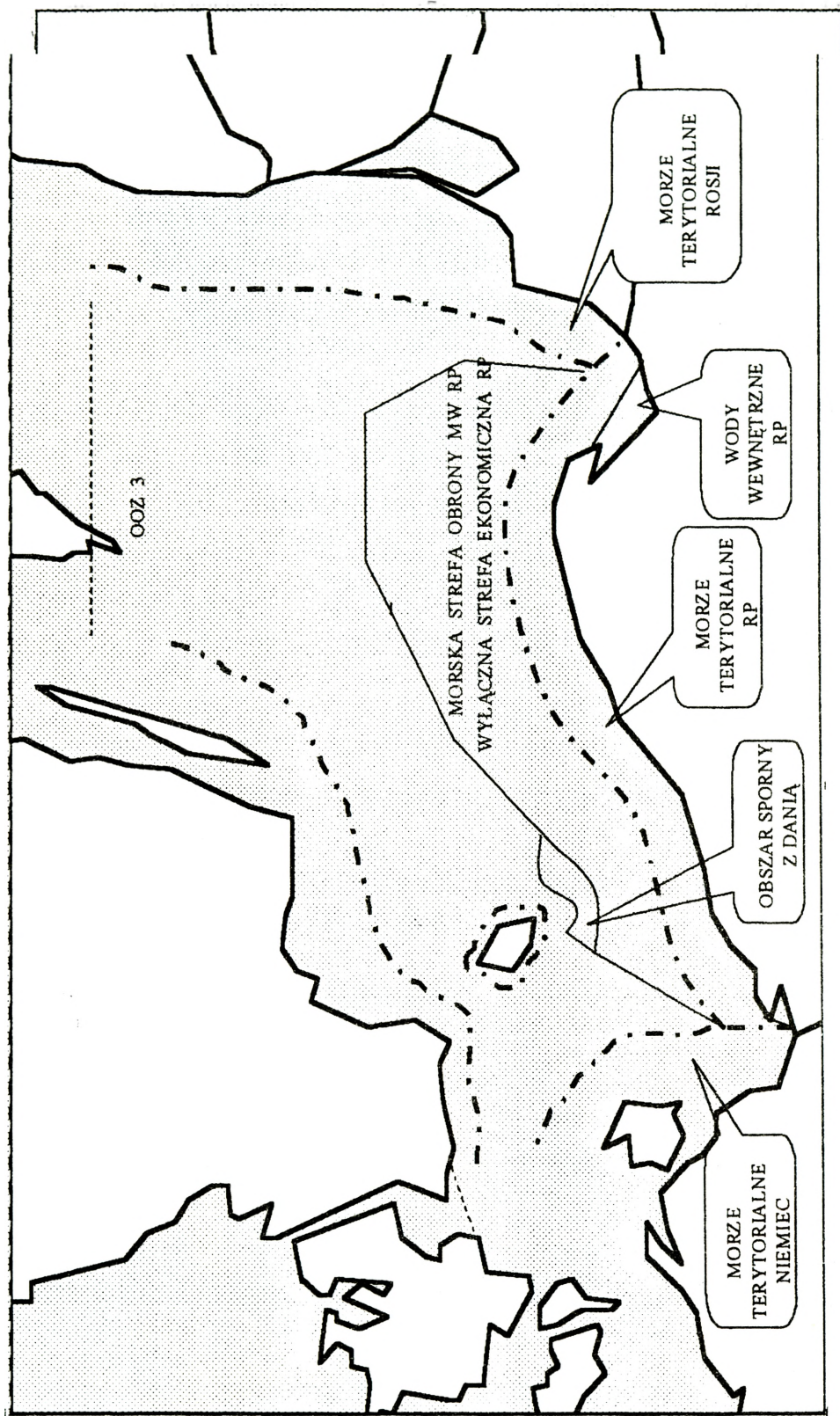
- KOŁOBRZEG - ŚWIDWIN: 50 km

- USTKA - MIASTKO: 30 km

Na wymienionych kierunkach można spodziewać się taktycznych desantów morskich w sile od batalionu piechoty (zmechanizowanej) do dywizji i większych.

Na kierunkach o mniejszej pojemności można spodziewać się desantów pozornych i demonstracyjnych z ograniczonym celem oraz typu rajdowego, przy użyciu poduszkowców. Grupy rajdowe w składzie wzmocnionej kompani mogą być wysadzone na środkach pływających (poduszkowcach) na plaży lub w rejonach portów, a ze śmigłowców na głębokość 30- 50 km od brzegu.

Warto w tym miejscu zauważyć, że możliwość użycia w rzutach szturmowych poduszkowców stwarza zagrożenie desantem na całym polskim wybrzeżu.

Rys. 2. Polskie obszary morskie (źródło: Przegląd Morski 1991, nr 10, s. 6)

4. OCENA ZAGROŻENIA POLSKIEGO WYBRZEŻA DESANTAMI

Biorąc pod uwagę obecną sytuację międzynarodową jest mało prawdopodobne, aby Polska stała się obiektem bezpośredniej agresji zbrojnej. Nie wyklucza to jednak potrzeby rozpatrzenia wszelkich wariantów najbardziej zagrażających naszej suwerenności.

Zagrożenie dla narodowego bytu Polski ze strony państw sąsiednich określają następujące czynniki: ustrój, położenie geograficzne, polityka międzynarodowa, kondycja ekonomiczna, potencjał sił zbrojnych itd.

Analizując zagrożenie polskiego wybrzeża od strony morza należy wziąć pod uwagę potencjały militarne (głównie sił morskich) oraz czy dane państwo posiada granicę lądową z Polską i aspiracje poszczególnych krajów na scenie politycznej.

Nad Morzem Bałtyckim leży 9 państw, z których 2 są członkami NATO (Niemcy i Dania), kolejne dwa są państwami neutralnymi (Szwecja i Finlandia), 4 ubiegają się o członkostwo w NATO (Polska, Litwa, Łotwa i Estonia) a Rosja dąży do uzyskania specjalnego statusu z NATO.

Każde z wymienionych państw nadbałtyckich posiada siły zbrojne, a w ich ramach siły morskie. Porównanie potencjałów sił morskich państw nadbałtyckich przedstawia tabela nr 1.

Tabela 1

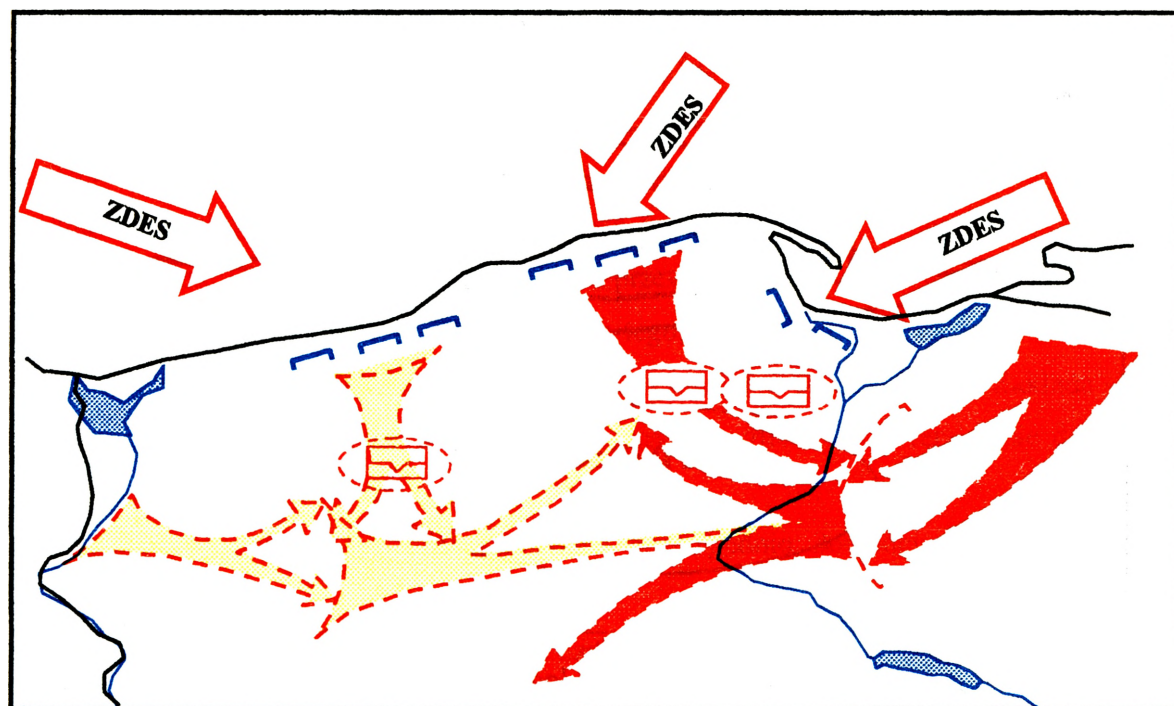
Potencjały bojowe sił morskich państw nadbałtyckich.
(wg stanu w 1996 roku)

Lp.	Kraj	Stan osob (tys.)	Siły okrętowe				Lotnictwo morskie		Jednostki brzegowe			Stosunek potencjałów bojowych do MW RP
			uderzeniowe	trałowomin.	desantowe	pomoc.	sam.	śmig.	rak.	art.	BPM	
	Rosja	38	68 (9)	23	28	~100	121	35	20	3	1	4,45 : 1
	RFN	27	68 (18)	39	8	~100	82	39	1			3,93 : 1
	Szwecja	7	49 (12)	19	10	~100	SP	SP	1	30		1,38 : 1
	Dania	4,9	47 (5)	9		28	SP	8	2	2		1,18 : 1
	Polska	17	36 (3)	23	9	40	53	24				1
	Finlandia	3	19	14	9	20	SP	SP	1	11		0,56 : 1
	Litwa	0,35	5	3		3						0,11 : 1
	Łotwa	1	6	2	4							0,08 : 1
	Estonia	0,18	0,18	2	2		4					0,04 : 1

Wspólną granicę lądową z Polską posiadają: Litwa, Rosja (obwód Kaliningradzki) i Niemcy. W tym miejscu należy zaznaczyć, że uderzenie na nasz kraj z północy będzie miało charakter uderzenia pomocniczego, wspierającego działania wojsk lądowych na kierunku nadmorskim. Wynika to z faktu, iż potencjalny przeciwnik mając dogodne warunki do pro-

wadzenia natarcia na lądzie nie będzie organizował operacji morskiej w postaci zasadniczego uderzenia. Właśnie pod względem organizacyjnym morskie operacje są czasochłonne i wymagają większych kosztów, ich skryte przygotowanie i zastosowanie czynnika zaskoczenia jest w warunkach morza zamkniętego utrudnione. Ponadto uważa się, że natarcie od strony morza jest łatwiejsze do odparcia. Prognozuje się, że w warunkach Bałtyku desanty mogą być w skali taktycznej lub operacyjno-taktycznej. Przeprowadzenie tego typu działań bojowych będzie uwarunkowane posiadaniem przewagi na morzu i panowaniem w przestrzeni powietrznej nad morzem (przynajmniej na kierunku prowadzonych działań desantowych). Kolejnymi warunkami będzie posiadanie inicjatywy operacyjnej przez wojska lądowe nacierające na kierunku nadmorskim oraz przewaga w eterze. Celem desantów może być: zwiększenie tempa działań bojowych zgrupowań wojsk lądowych, zapewnienie im swobody manewru, uzyskanie zaskoczenia oraz zaangażowanie części sił do obrony wybrzeża.

Z powyższych rozważań wynika, że potencjalne zagrożenie dla Polski mogą stworzyć Rosja i Niemcy. Wobec tego rysują się dwa możliwe scenariusze zagrożeń wybrzeża RP: z kierunku północno-wschodniego i z kierunku północno-zachodniego. Na rysunku 3 przedstawiono warianty zagrożenia wybrzeża desantami morskimi i powietrznymi.

Rysunek 3. Zagrożenie desantami (warianty)

4.1. Charakterystyka zagrożenia z kierunku północno-wschodniego

Przewiduje się dwa warianty zagrożeń z tego kierunku:

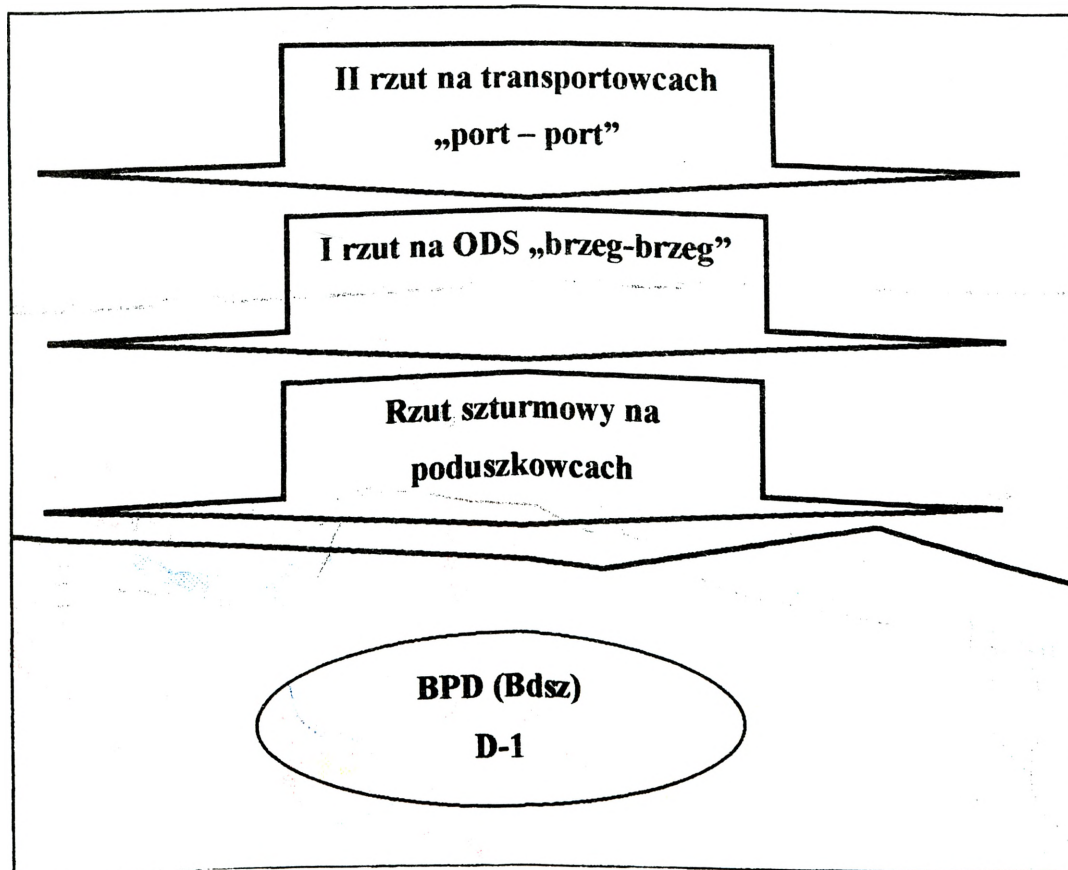
wariant I - desant w rejonie Zatoki Gdańskiej na odcinkach BRZEŻNO - JELITKOWO lub WISŁOUJSCIE - KĄTY RYBACKIE,

wariant II - desantowanie na wybrzeże od strony otwartego morza na odcinku JAROSŁAWIEC - CZOLPINO.

Prawdopodobny desant będzie wykonywany w kolejności pokazanej na rysunku.

Cele morskiej operacji desantowej wg poglądów rosyjskich są następujące:

- opanowanie ważnych rejonów wybrzeża (węzłów portowych, baz morskich itp.);
- wsparcie wojsk lądowych podczas działań bojowych na kierunku nadmorskim;
- rozszerzenie (polepszenie) systemu bazowania sił okrętowych.

Rysunek 4. Kolejność lądowania desantu FB.

Działania desantowe w skali operacyjnej lub taktycznej będą częścią operacji armijnej lub operacji floty. W odniesieniu do morza zamkniętego możliwe jest zdobycie panowania na

morzu i w powietrzu tylko na czas prowadzenia działań i tylko w ich rejonie. Panowanie zdobywa się podczas realizacji zadań cząstkowych, takich jak:

- zniszczenie lub znaczne osłabienie zgrupowań sił morskich i innych rodzajów sił zbrojnych, stanowiących zagrożenie dla desantu morskiego;
- zniszczenie lub obezwładnienie systemu OPD w rejonie lądowania;
- osłona rejonów rozśrodkowania i załadunku przed uderzeniami z morza i powietrza;
- obrona ZDES podczas przejścia morzem;
- lądowanie desantu morskiego na wybrzeże;
- rozbięcie sił obrony lądowej i opanowanie zadanego terytorium.

Realizację wymienionych celów i zadań zapewni wydzielenie odpowiedniego składu sił.

Ze składu Floty Bałtyckiej (FB) Rosji do działań desantowych mogą być wydzielone: BPM, 1- DZ, 1 lub 2- BPD.

Flota Bałtycka liczy około 266 okrętów, w tym 146 bojowych różnych klas (20 okrętów desantowych i 16 poduszkowców), 74 samoloty i 35 śmigłowców. Ponadto w jej strukturze znajduje się brygada piechoty morskiej i siły obrony wybrzeża.

O możliwościach desantowych FB stanowią jej środki desantowe (około 3% stanu sił okrętowych). Należą do nich:

- okręt desantowy dok t. „Iwan Rogow”;
- 12 dużych okrętów desantowych (ODD) t. „Ropucha”;
- 9 średnich okrętów desantowych (ODS) t. „Północny”;
- 16 poduszkowców desantowych t. „Pomornik”, „Aist” i „Lebied”.
- kutry desantowe (KD).

Możliwości załadowcze poduszkowców są zmienne z uwagi na ich wariantowość.

Dla celów taktycznych obliczeń przyjmuje się, że możliwości desantowe zgrupowania FB pozwalają na około 350 miejscach czołgowych przewieźć technikę bojową wraz z 7000 żołnierzy lub około 8500 ton ładunku. Wynika z tego, że jednorazowa zdolność załadowcza zgrupowania pozwala na dokonanie przerzutu BPM niemal w jednym rzucie. Zakłada się, że w pierwszym rzucie szturmowym na poduszkowcach możliwe jest przrzucenie desantu w sile batalionu piechoty morskiej.

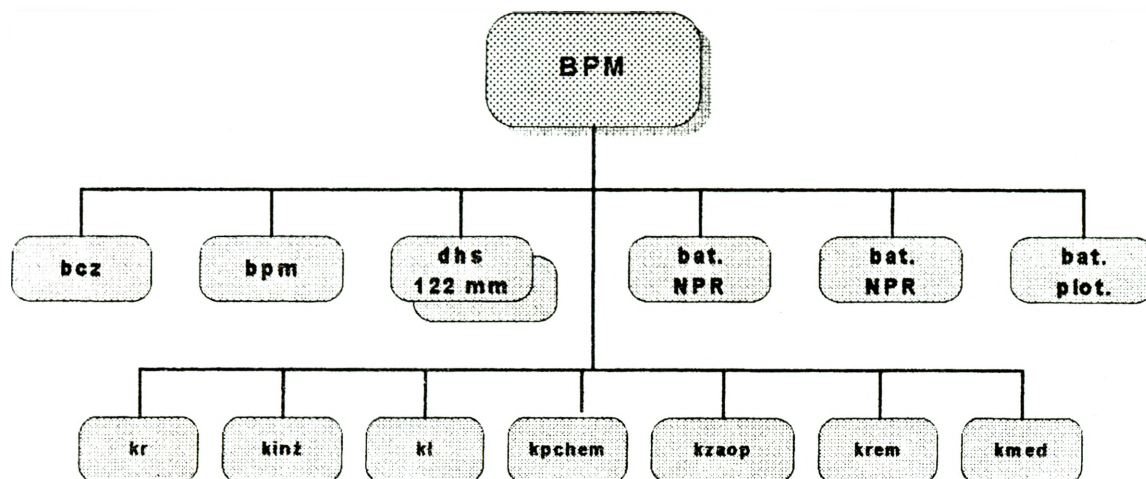
Stan osobowy 336 BPM podporządkowanej bezpośrednio dowódcy FB wynosi około 4000 żołnierzy.

Na uzbrojeniu brygada posiada batalion czołgów (10 x T-76, 30 x PT-76), batalion haubic samobieżnych (18 haubic 122 mm). Bataliony piechoty morskiej mają na stanie 120-170 BWO, moździerze przeciwpancerne pociski kierowane, niekierowane pociski raketowe, środki OPL, itd.

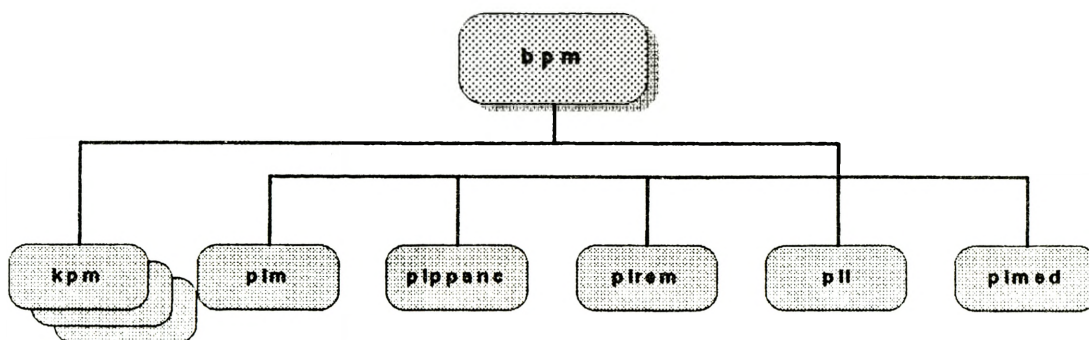
Podstawowe dane taktyczno-techniczne i możliwości bojowe jednostek desantowych FB

Typ okrętu	Wyporność (t) Wymiary (m) Załoga	Uzbrojenie
Oddok t. „IVAN ROGOW”	13000 158 x 24,5 x 8,5 250	1 x 2 WR t. „Gecko” 2 x 4 WR t. „Grail” 1 x 2 armata kal. 76 mm 2 x 6 armaty kal. 30 mm 1 x 1 armata kal. 122 mm 2 x 20 WNPR 522 żołnierzy; 20 czołgów; 2 poduszkowce; KD.
ODD t. „ROPUCHA”	38000 113 x 14,5 x 3,6 90	4 x 4 WR t. „GRAIL” 2 x 2 armaty kal. 57 mm 2 x 1 WNPR kal. 122mm 2 x 20 WNPR 450t ładunku; 225 żołnierzy; 24 transportowce opancerzone.
ODS t. „PÓLNOCNY”	1150 82 x 10 x 2 42	2 x 4 lub 4 x 4 WR t. „Grail” 1 x 2 lub 2 x 2 armaty kal. 30mm 2 x 18 WNPR kal. 140 mm 180 żołnierzy; 350t ładunku (w tym 6 czołgów)
Poduszkowiec t. „POMORNIK”	370 56 x 22 40	2 x 4 WR t. „GRAIL” 2 x 6 armata kal. 30mm 2 x 1 WNPR kal. 122mm 100 t ładunku; 1 TO i 80 żołn. lub 25 t ładunku i 160 żołnierzy.
Poduszkowiec t. „AIST”	265 48 x 17,5 10	2 x 2 armaty kal. 30 mm 4 czołgi lekkie i 50 żołnierzy lub 2 czołgi śr. lub 3 tr. opanc. i 100 żołnierzy.
Poduszkowiec t. „LEBIED”	87 24,4 x 10,8 6	1 x 2 armata kal. 14,5 mm 2 czołgi lekkie lub 40 t ładunku lub 120 żołnierzy
Kuter desantowy t. „ONDATRA”	145 24 x 6 x 1,5 10	1 czołg

Strukturę BPM i batalionu piechoty morskiej przedstawiono poniżej.

Rysunek 5. Struktura organizacyjna 336 BPM

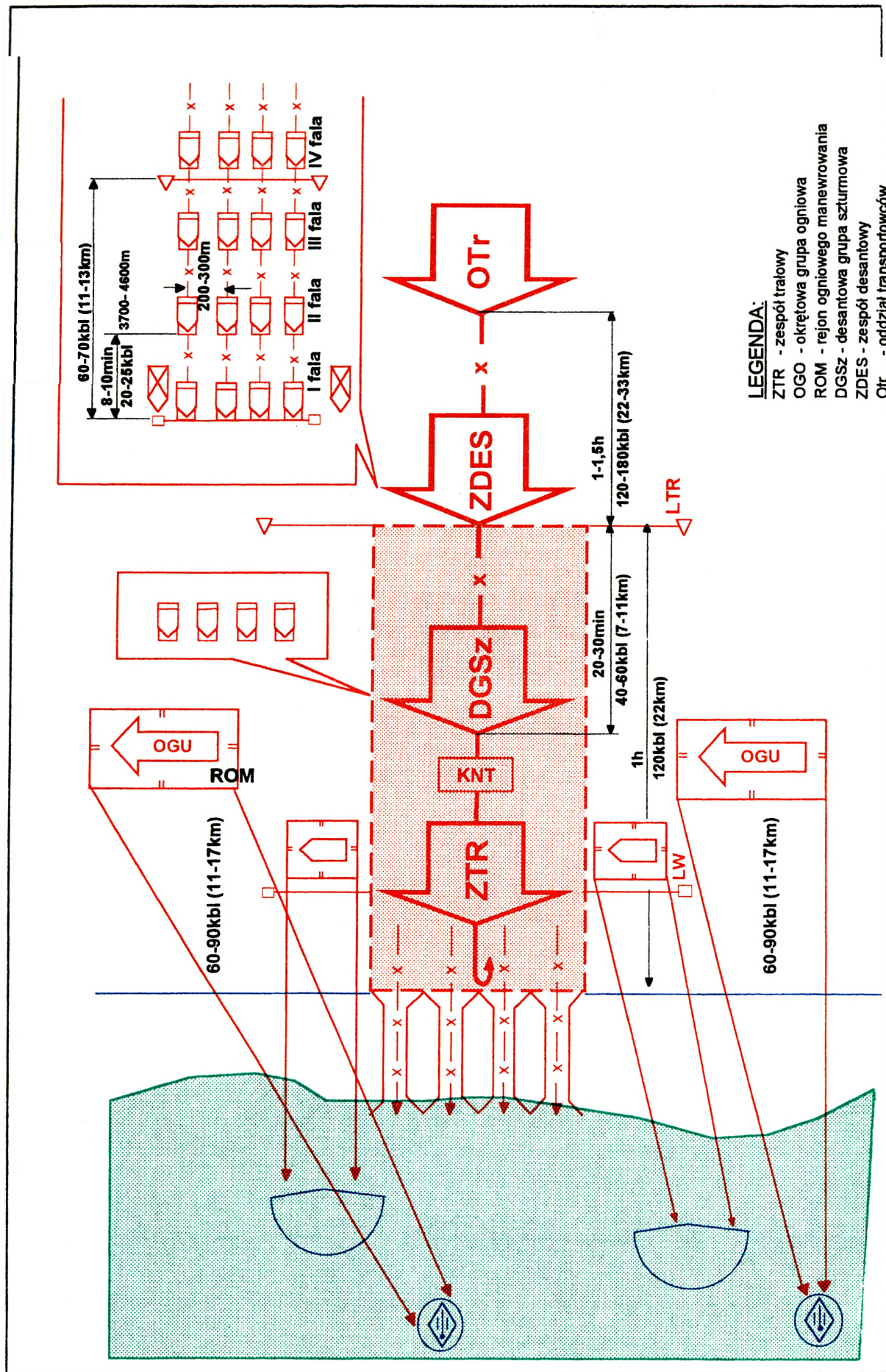
Rysunek 6. Struktura organizacyjna batalionu piechoty morskiej

Działania bojowe rzutu szturmowego będą skorelowane prawdopodobnie z desantem powietrznym, który może być użyty w sile 1-2 BPD (BDSz).

Stan osobowy BDSz wynosi około 4500 żołnierzy. Na wyposażeniu brygady znajdują się:

- śmigłowce szturmowe „Mi-24W” (udźwig 10600 kg);
- śmigłowce szturmowe „Mi-4AW” (udźwig 7500 kg);
- śmigłowce transportowo-bojowe „Mi-8B” (udźwig 12000kg);
- śmigłowce transportowe „Mi-6” (udźwig 400000kg);
- 18 jednostek artylerii.

Z uwagi na przedstawione wyżej możliwości przewiduje się, że ewentualny charakter działań desantowych ze strony FB może być następujący. Bliskość bazy Bałtijsk daje potencjalnemu agresorowi możliwość uzyskania zaskoczenia operacyjnego, poprzez wykonanie pierwszych uderzeń raketowych na nasze wybrzeże spoza strefy obrony MW RP. Siły morskie FB zastosują morską blokadę, aby izolować porty od strony morza. Następnie po zdobyciu panowania na morzu i w powietrzu oraz powodzenia na kierunku lądowym, działania rozpoczną rzut szturmowy na poduszki na poduszki wspierany desantem powietrznym. W wariantcie I jego celem będzie opanowanie mostów na Wiśle i odcięcie Trójmiasta. W wariantcie II celem desantu powietrznego będzie stworzenie możliwości do lądowania w bazach i portach dla II rzutu. Z uwagi na potrzebę wykorzystania do dalszych działań portów w Zatoce Gdańskiej nie należy spodziewać się użycia min morskich w rejonie zatoki, chociaż FB może stworzyć zagrożenie minowe (3000 min) na całym polskim wybrzeżu. Do opanowania tego obszaru użyte zostanie zgrupowanie wojsk lądowych z Obwodu Kaliningradzkiego. Należy również liczyć się z użyciem na tym kierunku 20-25 grup dywersyjnych (GDR). Mogą one być przerzucane drogą powietrzną, lądową i morską. Działając metodą przenikania będą destrukcyjnie oddziaływać w bazach, na lotniskach i w systemie obrony przeciwdesantowej.

LEGENDA:
 ZTR - zespół tralowy
 OGO - okrętowa grupa ogniowa
 ROM - rejon ogniowego manewrowania
 DGSZ - desantowa grupa szturmowa
 ZDES - zespół desantowy
 Otr - oddział transportowców

Rysunek 7. Ugrupowanie bojowe ZsL podczas walki o lądowanie (wariant)

4.2. Charakterystyka zagrożenia z kierunku północno - zachodniego

Analizując możliwości desantowe RFN można wywnioskować, że zagrożenie z tego kierunku będzie mieć formę działań desantowych w skali taktycznej (desant taktyczny w skali ekwiwalentnej DZ lub DP).

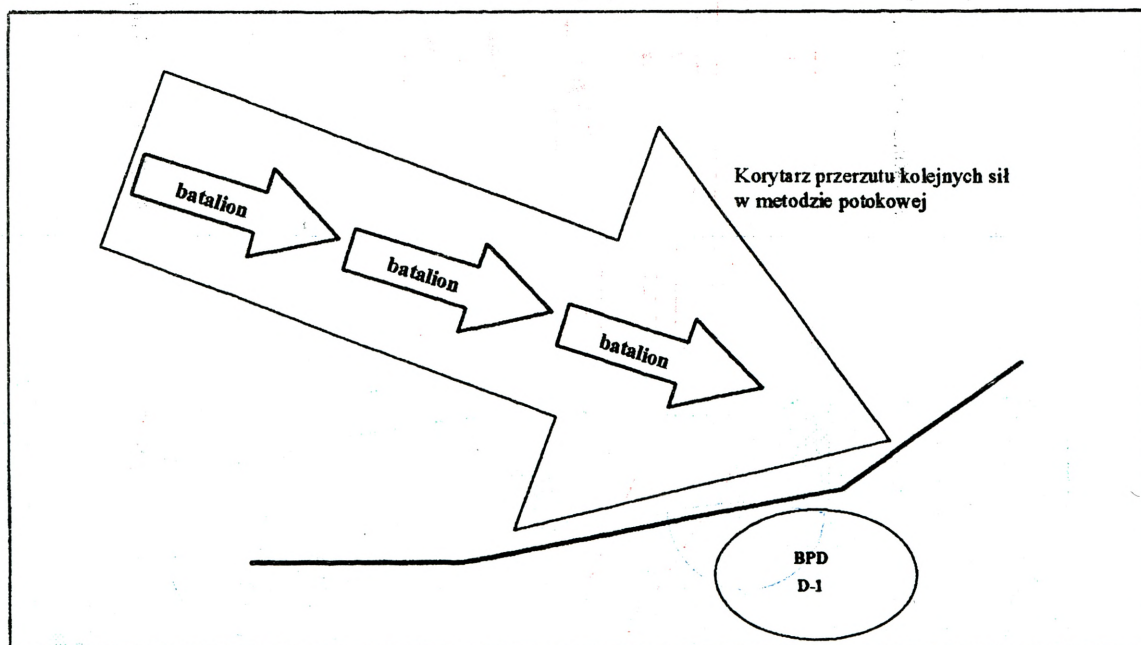
Tabela 3

Podstawowe dane taktyczno - techniczne jednostek desantowych RFN

Typ okrętu	Wyporność (t) Wymiary (m) Załoga	Uzbrojenie
ODM t. „520”	400 40 x 8,8 x 2,2 17	2 x 1 armata kal. 20mm ładowność 160 t (3 czołgi)
Kuter desantowy t. „521”	168 23,6 x 6,4 x 1,5 7	ładowność 60 t (50 żołnierzy)

Łącznie Niemcy mogą wystawić 5 jednostek t.520 i 16 t.521. Ich jednorazowa zdolność załadowcza pozwala na przerzucenie jednego do dwóch batalionów zmechanizowanych lub zaopatrzenie o objętości 1800 ton.

Z uwagi na niewielkie odległości od wybrzeża Niemiec do prawdopodobnego rejonu lądowania (Kołobrzeg - Ustka), flota RFN ma możliwość wykonania wielokrotnych rejsów w tzw. systemie potokowym sposobem „port - port” lub „brzeg - brzeg”. Schemat desantowania przedstawia rysunek 8.

Rysunek 8. System desantowania - „potokowy”

Siły morskie Niemiec nie posiadają w swoim składzie wyspecjalizowanych do działań amfibijnych jednostek jak piechota morska. Zakłada się, że w charakterze desantu morskiego będzie użyta część dywizji zmechanizowanej lub dywizji piechoty. Prawdopodobnie I rzut stanowiąc będą 1 - 2 wzmocnione bataliony zmechanizowane natomiast w II rzucie desantować się będzie pozostała część dywizji. Celem działań desantowych będzie przecięcie linii komunikacyjnych na wybrzeżu, stworzenie zagrożenia tyłom broniących się wojsk aby zwiększyć tempo natarcia na kierunku nadmorskim a także opanowanie zespołu portów Szczecin - Świnoujście. Działania desantowe rozpoczną się w 4 - 6 dniu wojny po wywalczeniu powodzenia na kierunku nadmorskim oraz panowania w powietrzu i będą trwały około 3 dni. Charakterystyczne dla tego kierunku będzie skryte rozwijanie sił okrętowych, kompleksowe użycie lotnictwa i sił morskich. Niemcy mogą stworzyć zagrożenie minowe na wybrzeżu blokując 2-3 portów. W pierwszym okresie działania będą szły w kierunku niszczenia dozorów okrętowych, baz, portów i systemu obserwacji technicznej. Jednocześnie z lądowaniem desantu morskiego należy liczyć się z użyciem desantu powietrznego na południe od Szczecina w sile BPD, który prowadząc samodzielne działania bojowe w ciągu 2 - 3 dni połączy się z wojskami desantu morskiego oraz zgrupowaniem uderzeniowym wojsk na kierunku lądowym. Na terenie Pomorza Zachodniego i Środkowego spodziewana jest działalność 10 -15 GDR i grup pływaczy bojowych.

5. POLSKA KONCEPCJA OBRONY WYBRZEŻA

Na ostateczny kształt koncepcji obrony polskiego wybrzeża miało wpływ wiele czynników. Należą do nich m.in.: polityka zagraniczna, możliwości bojowe sił zbrojnych i warunki terenowe. Polska koncepcja obrony wybrzeża jest całkowicie podporządkowana ideom zawartym w dokumencie pn. „Zasady polskiej polityki bezpieczeństwa”. Z tego dokumentu wynika, że Siły Zbrojne RP nigdy nie rozpoczną działań bojowych jako pierwsze i nie wykonają nawet prewencyjnego uderzenia, uprzedzającego agresję przeciwnika.

5.1. Podstawowe pojęcia

Studiując literaturę przedmiotu można napotkać trzy najczęściej używane pojęcia. Przytoczone poniżej definicje pochodzą z *Leksykonu wiedzy wojskowej* i *Słownika podstawowych terminów wojskowych*.

Operacja przeciwdesantowa jest to działanie realizowane wspólnym wysiłkiem różnych rodzajów sił zbrojnych w celu rozbicia morskiego lub powietrznego desantu przeciwnika (strategicznego lub operacyjnego). Operacja przeciwdesantowa obejmuje między innymi:

1. Niszczenie desantu oraz zgrupowań środków transportowych w rejonach ich ześrodkowania, w bazach i portach na terytorium przeciwnika.
2. Niszczenie desantu na własnym terytorium po jego wylądowaniu.

W operacji przeciwdesantowej biorą udział wojska lądowe, lotnictwo i marynarka wojenna. Mogą w niej również uczestniczyć siły obrony cywilnej mające na celu ochronę ludności i ratownictwo techniczne.

Obrona wybrzeża morskiego obejmuje zespół różnorodnych przedsięwzięć i działań prowadzonych przez wszystkie rodzaje sił zbrojnych oraz w określonych dziedzinach przez siły pozamilitarne mające na celu niedopuszczenie do zbrojnego wtargnięcia na wybrzeże sił przeciwnika a także zapewnienie bezpieczeństwa i ciągłości funkcjonowania gospodarki narodowej i administracji państwowej. przedsięwzięcie to ma charakter kompleksowy, łącząc wysiłki podejmowane w sferze militarnej i cywilno – obronnej. Z przyjmowanych podziałów zadań wynika, że w czasie pokoju w ramach obrony wybrzeża prowadzone będzie rozpoznanie (głównie siłami marynarki wojennej i lotnictwa) w celu uniemożliwienia siłom zbrojnym przeciwnika uzyskania zaskoczenia i niedopuszczenia do naruszenia granicy państwowej, a w czasie wojny odparcie nalotów powietrznych, walka z lądującym lub wysadzonym desantem przeciwnika oraz likwidacja skutków uderzeń. Przedstawione wyżej zadania realizuje się w ramach obrony powietrznej wybrzeża, obrony obszaru wodnego i obrony lądowej wybrzeża.

Przeciwdesantowa obrona wybrzeża - kompleks przedsięwzięć realizowanych w celu niedopuszczenia do wtargnięcia wojsk przeciwnika na terytorium kraju od strony morza. Obejmuje ona:

- 1) przygotowanie na wybrzeżu i podejściach do niego od morza pozycji dla wojsk lądowych;
- 2) rozmieszczenie wojsk w terenie;
- 3) budowę zapór na morzu i na lądzie;
- 4) organizację systemu ognia;
- 5) wspólne działania bojowe wojsk lądowych i sił marynarki wojennej oraz lotnictwa w celu odparcia desantów przeciwnika.

Powyższe przedsięwzięcia mają wspólny cel, jest nim zwalczanie powietrzno – morskich desantów zamierzających wtargnąć w głąb kraju od strony wybrzeża. Różnią się natomiast obszarem działania, skalą użycia sił zbrojnych. Charakterystyczne jest to, że mogą one być realizowane wspólnie bądź oddzielnie. Operacja przeciwdesantowa jest próbą rozbicia desantów jak najdalej od własnego wybrzeża, nawet na terytorium przeciwnika np. w momencie lądowania desantu na środki transportowe. Biorąc pod uwagę możliwości bojowe naszych sił zbrojnych ten element walki z desantami nie wchodzi w rachubę. Obrona wybrzeża zaś to kompleks przedsięwzięć realizowanych na własnym obszarze.

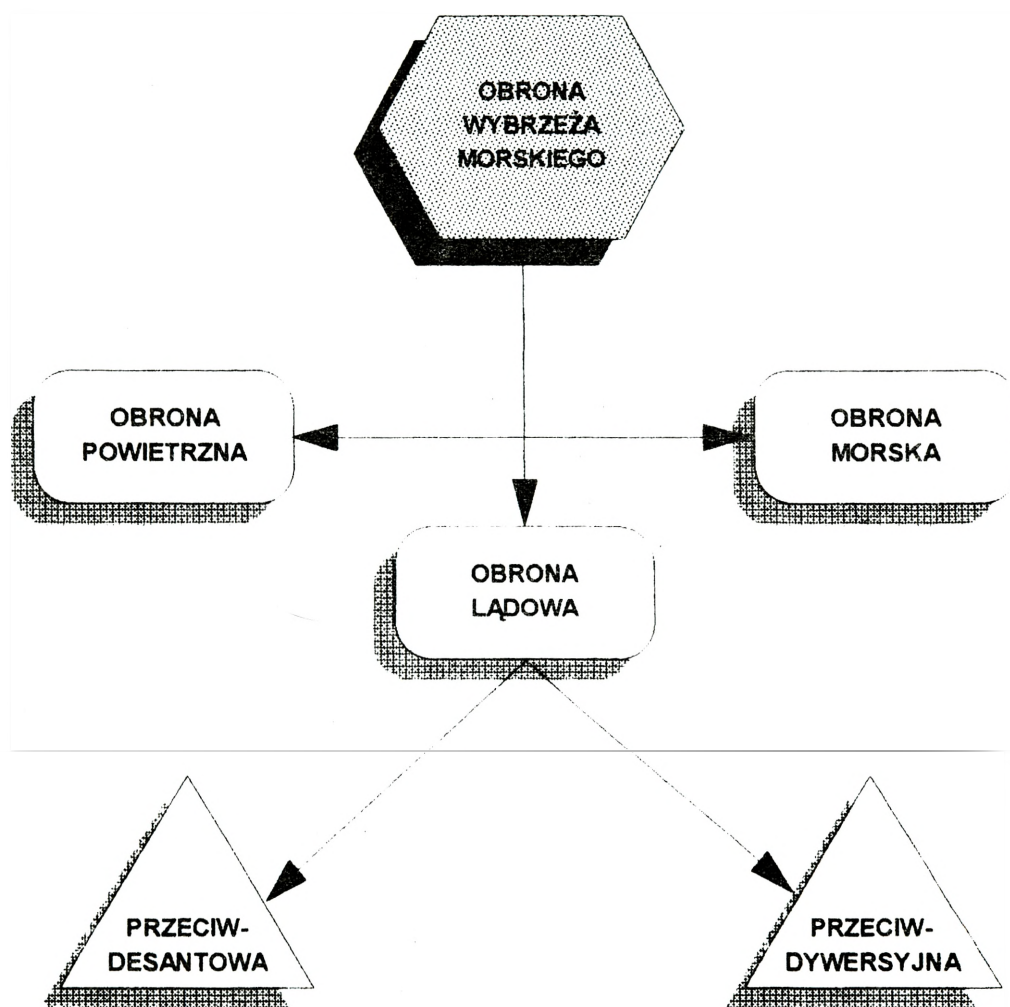
Przeciwdesantowa obrona wybrzeża może być elementem zarówno operacji przeciwdesantowej jak i obrony wybrzeża morskiego. Prowadzona jest przez część sił operacyjnych lub operacyjno-taktycznych. Może być częścią składową operacji (obronnej lub zaczepnej) prowadzonej na obszarze odpowiedzialności okręgu wojskowego. Istotą przeciwdesantowej obrony wybrzeża jest fakt, iż może ona być realizowana tylko wspólnym wysiłkiem wszystkich rodzajów sił zbrojnych i wojsk. Jednakże główny wysiłek organizacyjny polskiej koncepcji obrony tego obszaru spoczywa na dowódcy wojsk lądowych.

5.2. Właściwości obrony przeciwdesantowej wybrzeża

Zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami w przypadku ataku od strony morza mającego charakter uderzenia pomocniczego, obrona wybrzeża będzie częścią operacji obronnej prowadzonej w strefie odpowiedzialności nadmorskiego okręgu wojskowego w formie **przeciwdesantowej obrony wybrzeża**. Powyższe przedsięwzięcie będzie organizowane w całości przez dowództwo Pomorskiego Okręgu Wojskowego (POW) we współdziałaniu z wydzielonymi siłami marynarki wojennej, lotnictwa i obrony powietrznej. Ten wariant obrony wybrzeża w

naszych realiach jest najbardziej prawdopodobny. Istnieje jeszcze druga mało prawdopodobna możliwość. Agresja od strony morza będzie miała postać powietrzno-morskiej operacji desantowej. W takim przypadku obrona wybrzeża będzie częścią strategicznej operacji obronnej prowadzonej w formie samodzielnej operacji przeciwdesantowej dowodzonej przez sztab Naczelnego Wodza.

Składowe systemu obrony wybrzeża przedstawia rysunek 9.

Rysunek 9. Elementy składowe obrony wybrzeża

W naszych warunkach powodzenie **obrony wybrzeża prowadzonej w formie przeciwdesantowej obrony wybrzeża na terenie POW**, będzie możliwe nie tylko pod warunkiem połączenia wysiłków wojsk operacyjnych ale i wojsk obrony terytorialnej oraz sił układu pozamilitarnego. Kompleksowe postrzeganie tego problemu świadczy o jego złożoności i jest przedmiotem troski nie tylko dowództwa POW. W czerwcu 1997 roku w Ustce odbyła się Konferencja szkoleniowo metodyczna dla kierowniczej kadry Sił Zbrojnych RP. Niniejszy skrypt w dużej mierze opiera się na materiałach pochodzących z tej konferencji.

Bez względu na skalę zagrożenia desantami pierwotne będzie zagrożenie polskich obszarów morskich (morskiej strefy obrony). Przeciwnik bowiem, co już zostało wcześniej omówione, zanim zdecyduje się na działania desantowe będzie dążył do uzyskania panowania na morzu, stwarzając tym samym zagrożenie dla polskiej strefy obrony MW RP. Tak więc, w strefie lądowej wybrzeża zagrożenie będzie miało charakter wtórny.

Pomimo tego, z uwagi na ograniczone możliwości MW RP główny wysiłek obrony przeciwdesantowej (OPD) spoczywał będzie na lądowej obronie wybrzeża. OPD pozostanie częścią składową obrony strefy odpowiedzialności Pomorskiego Okręgu Wojskowego. Będzie ona organizowana i prowadzona wydzielonymi do tego celu wojskami okręgu, wspieranymi przez wydzielone siły marynarki wojennej, wojsk lotniczych i obrony powietrznej oraz sił układu pozamilitarnego. Powstałe ugrupowanie jest obok struktury obrony drugim ważnym elementem w OPD.

Charakter OPD na polskim wybrzeżu zapewnia rozegranie walk z desantem w formie obrony manewrowej. Niewielkie siły wydzielone do działań bezpośrednich z lądującym desantem mają za zadanie osłonić rozwinięcie w głębi lądu zasadniczych sił manewrowych, oraz rozpoznać główny kierunek desantowania. Dzięki temu kontratak lub przeciwuderzenie przeprowadzone siłami II rzutów czy też odwodów będą skuteczne. W warunkach polskiego wybrzeża taka opcja OPD dająca możliwość elastycznego reagowania zdecydowanie przeważa nad innym sposobem obrony wybrzeża, który opiera się na stałych silnie rozbudowanych umocnieniach inżynierskich i absorbuje większą ilość wojsk, których zamiarem jest wykrycie desantu i jego rozbitcie już podczas podchodzenia i lądowania na wybrzeżu morskim.

Pododdziałom, oddziałom i ZT należy wyznaczać rejony i pasy obrony, których szerokość i głębokość powinna być uzależniona od warunków terenowych, ważności kierunku i odcinka dogodnego do lądowania desantu morskiego oraz ich potencjału i możliwości bojowych. Warunki terenowe mają decydujący wpływ na strukturę i prowadzenie OPD. Ich znajomość powinna zapewnić maksymalne wykorzystanie zdolności bojowych wojsk, sprawne i skryte manewry oraz wykonanie skutecznych kontrataków i przeciwuderzenia.

Spośród sił biorących udział w OPD w czasie pokoju w rejonach przyszłych działań są tylko jednostki Straży Granicznej, Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej oraz niektóre brzegowe jednostki MW. Pozostałe siły wojsk (przede wszystkim lądowych) będą przegrupowywane do rejonów działań w czasie kryzysu lub po mobilizacyjnym rozwinięciu.

Warunki przejścia wojsk lądowych do działań w OPD będą zależeć od rozwoju sytuacji polityczno-militarnej. Najtrudniejsza sytuacja powstanie w przypadku niespodziewanego ataku przeciwnika, przed zakończeniem mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia wojsk.

Trudność polegała będzie na realizacji tego przedsięwzięcia w warunkach silnego oddziaływania przeciwnika.

Do udogodnień tak organizowanej obrony należy możliwość wykonania pewnych czynności już w czasie pokoju, są to:

- przeprowadzenie szczegółowych rekonesansów;
- przygotowanie określonych elementów obrony;
- wykorzystanie istniejącej bazy i infrastruktury;
- użycie i wykorzystanie sił układu pozamilitarnego.

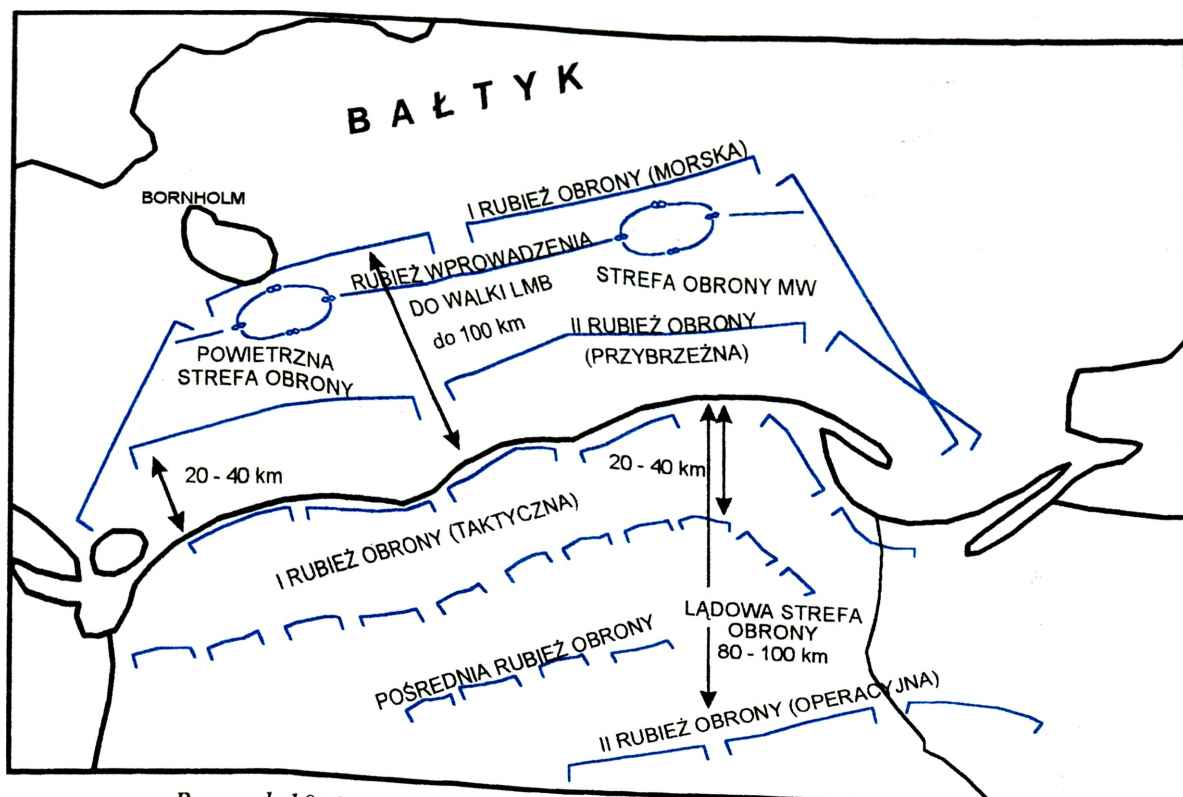
Problemem OPD może być dowodzenie siłami wydzielonymi do obrony wybrzeża i obszarów morskich. W tej sytuacji konieczny jest jednolity system dowodzenia oparty na zasadach podporządkowania lub współdziałania.

System obrony przeciwdesantowej obejmuje:

- zgrupowanie wojsk i ich ugrupowanie operacyjne;
- strukturę obrony (układ pasów, rubieży, rejonów i pozycji obrony);
- układ rażenia ogniowego (głównie system ognia przeciwpancerneho i przeciwkutrowego) w powiązaniu z uderzeniami lotnictwa, sił i środków WRE, działaniami MW oraz systemem zapór inżynierskich;
- system OPL powiązany z systemem korpusu OP i środkami MW;
- system zapór inżynierskich w morzu i na lądzie;
- system dowodzenia.

W skład ugrupowania operacyjnego powinny wchodzić:

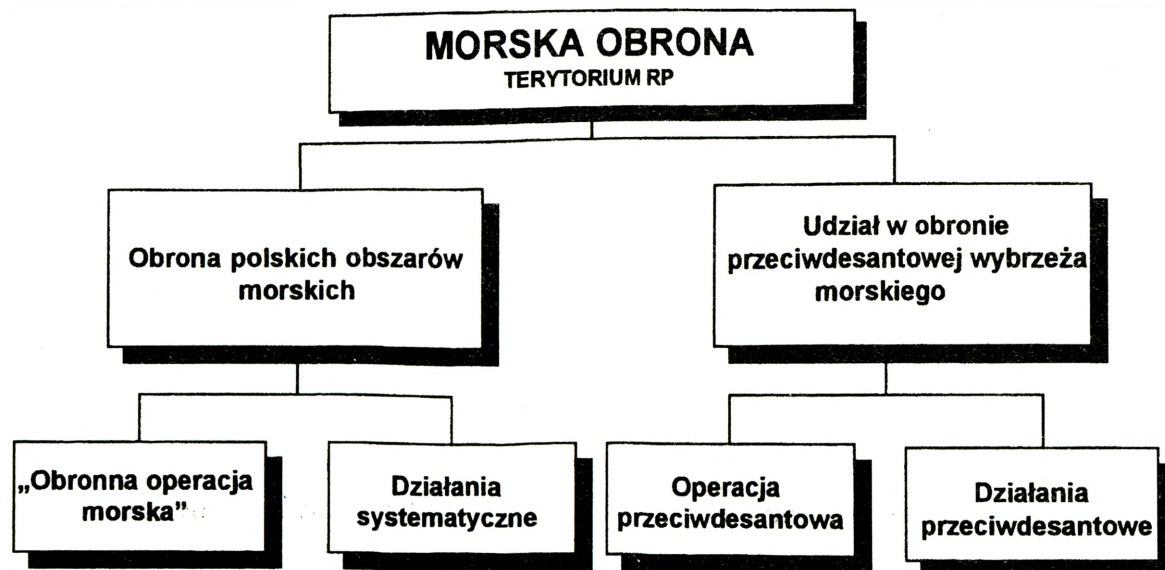
- wydzielone wojska operacyjne i obrony terytorialnej;
- wydzielone siły Wojsk i Obrony Powietrznej;
- siły i środki Straży Granicznej oraz układu pozamilitarnego.

Rysunek 10. Struktura obrony wybrzeża i obszarów morskich RP

5.3. Zasady użycia sił MW RP w obronie wybrzeża

„Marynarka wojenna jest przeznaczona głównie do obrony morskiej granicy państwa, ochrony żeglugi i interesów gospodarczych w polskich obszarach morskich oraz obrony wybrzeża we współdziałaniu z innymi rodzajami sił zbrojnych.”¹¹

Rysunek 11. Zasady użycia MW RP w obronie obszarów morskich i w obronie wybrzeża

¹¹ Założenia polityki bezpieczeństwa i strategii obronnej RP.

Głównym zadaniem MW RP jest obrona polskich obszarów morskich (strefy MW). Jest ono realizowane poprzez wypełnianie częściowych zadań operacyjnych zarówno w czasie pokoju jak i w czasie wojny. Fakt ten wynika ze specyfiki polskich obszarów morskich i z międzynarodowego statusu prawnego flot wojennych. Obrona wybrzeża na zasadzie udziału w przeciwdesantowej obronie wybrzeża jest drugim zadaniem MW RP.

Obrona obszarów morskich ma na celu ochronę żywotnych interesów narodowych na morzu i gwarancję nienaruszalności morskiej granicy oraz zapewnienie bezpiecznego funkcjonowania gospodarki i dogodnego reżimu operacyjnego w czasie pokoju i w czasie ewentualnego konfliktu zbrojnego. Osiągnięcie tego celu w wyniku działań bojowych ma zapewnić:

- swobodę działalności gospodarczej w portach i na morzu;
- bezpieczne bazowanie sił MW i praktyczne ich szkolenie na morzu;
- dokonywanie wojskowych przewozów morskich i prób poligonowych morskiej techniki wojskowej;
- zaopatrywanie okrętów w portach (punktach manewrowego bazowania - PMB) i na morzu;
- swobodę ratowania na morzu życia ludzkiego i uszkodzonej techniki.

Działania w obronie obszarów morskich MW prowadzi w formie obrony strefowej i bezpośredniej (obiektowej) wszystkich obiektów stałych i ruchomych znajdujących się w strefie ekonomicznej, na morzu terytorialnym, wodach wewnętrznych i w portach. Spodziewane rodzaje zagrożeń implikują konieczność organizowania i prowadzenia następujących rodzajów obron:

- obrony przeciwlotniczej;
- obrony przed okrętami nawodnymi;
- obrony przed okrętami podwodnymi;
- obrony przeciwminowej;
- obrony przed siłami i środkami dywersji podwodnej.

Obronę strefy charakteryzuje jej skuteczność i aktywność. Skuteczność jest parametrem, który zapewnia się przez dobór oraz użycie sił i środków. Obronę strefy uważa się za skuteczną jeżeli straty nie przekraczają 10 - 15% ogółu zasadniczych obiektów obrony. Warunkiem skuteczności obrony strefy MW jest posiadanie panowania na morzu. Wykonaniu tego zadania służy prowadzenie działań bojowych w formie **morskiej operacji obronnej (MOO)**.

Morska operacja obronna jest rozumiana jako „... całość wzajemnie powiązanych (co do celów, zadań, miejsca i czasu) bojów morskich, uderzeń, ataków i przedsięwzięć zabezpieczających, realizowanych w obronie obszarów morskich RP we współdziałaniu z innymi rodzajami sił zbrojnych, według jednolitego planu w celu załamania zaczepnej operacji mor-

skiej przeciwnika oraz utrzymania lub wywalczenia panowania na morzu i przewagi w powietrzu.” **Celem bliższym MOO** jest *odparcie agresji przeciwnika i jego maksymalne osłabienie z jednoczesnym zachowaniem najwyższego poziomu zdolności bojowej sił własnych*. To zamierzenie będzie realizowane w pierwszych 3 – 4 dniach agresji, w których siły MW odpierając uderzenia raketowo-lotnicze przeciwnika, równolegle dążyć będą do minimalizacji strat własnych, szeroko wykorzystując maskowanie operacyjne i bezpośrednie, a także manewr skrytego przegrupowania sił z rejonów rozwinięcia do rejonów działań bojowych. **Celem głównym MOO** będzie *wywalczenie (odtworzenie) panowania na morzu w swojej strefie obrony (zadanie MW) i przewagi w powietrzu nad tym akwenem (zadanie WLOP)*. Odtworzenie panowania na morzu jest konsekwencją zadania maksymalnych strat przeciwnikowi przy minimalizacji strat własnych prowadzących bezpośrednio do przejęcia inicjatywy operacyjnej.

Zgodnie ze współczesnymi poglądami powodzenie MOO jest możliwe jeśli początkowy stosunek sił morskich przeciwnika do sił MW RP¹² nie będzie większy niż 2:1 (patrz tabela 1). Prowadzenie obrony strefy morskiej w postaci systematycznych działań bojowych (SDB) uzależnione jest od posiadania zdecydowanej przewagi na morskim teatrze działań wojennych (MTDW). Dysponowanie na danym akwencie potencjałem bojowym co najmniej dwukrotnie większym niż przeciwnik pozwala na prowadzenie systematycznych działań bojowych. SDB są pod względem treści zbliżone do MOO, różnią się rozmachem, intensywnością oraz czasem trwania (MOO może trwać kilka dni a SDB do kilku tygodni).

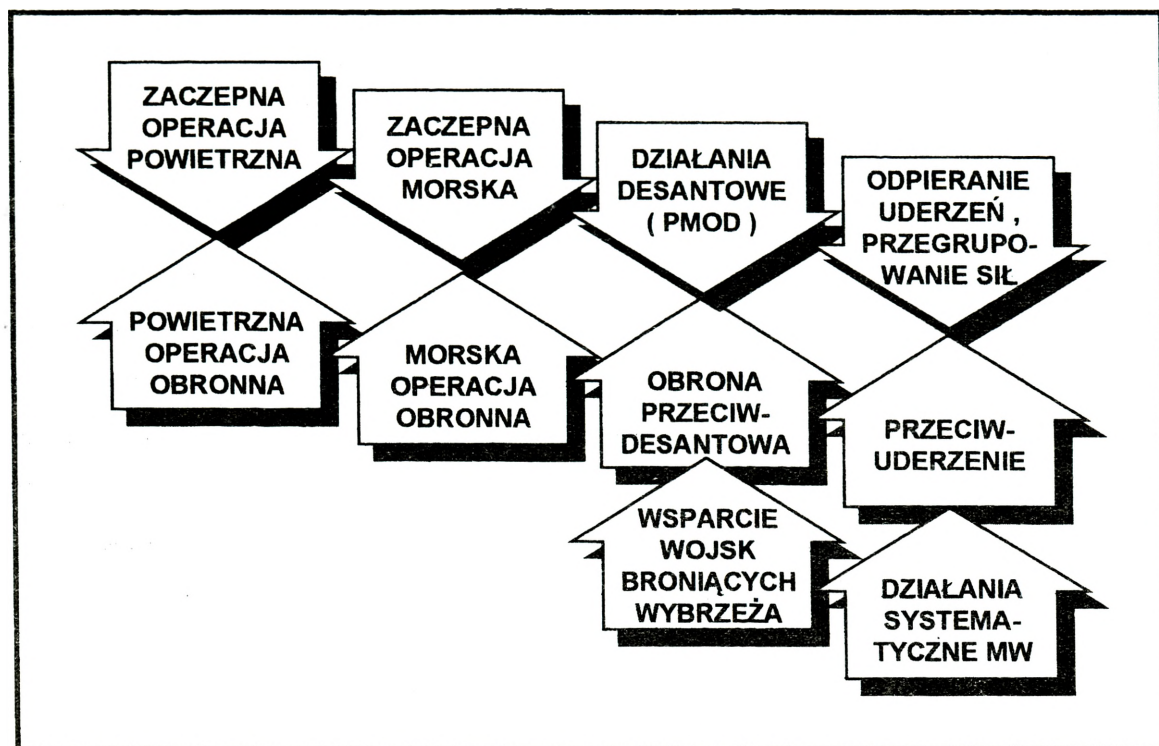
5.3.1. Zasady użycia sił MW RP w systemie obrony Polskich Obszarów Morskich

Na rysunku 12 przedstawiony jest możliwy wariant użycia sił marynarki wojennej w obronie wybrzeża na kierunku morskim. Wariant ten jest podstawowym wariantem w procesie szkolenia operacyjno-taktycznego treningów sztabowych oraz ćwiczeń z faktycznym użyciem uzbrojenia w MW RP.

W myśl założeń zawartych w podstawowych dokumentach normujących użycie Sił Zbrojnych RP, walkę na morzu rozpocznie przeciwnik. Do niego będzie należała inicjatywa operacyjno-strategiczna, co umożliwi mu wybór kierunków, form i sposobów działań zaczepnych.

---

¹² Możliwości MW RP w zakresie prowadzenia morskiej operacji w przypadku konfliktu na Bałtyku opisane zostały w pracy naukowo – badawczej: *Obronna operacja morska MW RP*, Gdynia AMW, 1996.

Rysunek 12. Zasady użycia sił marynarki wojennej (według prawdopodobnej chronologii walki zbrojnej na morzu)

Decydujący wpływ dla obu walczących stron będzie miała w pierwszej fazie walki morskiej sytuacja w przestrzeni powietrznej nad danym akwenem, bowiem pojęcie panowania na morzu jest nierozdzielnie związane z pojęciem panowania w powietrzu nad morzem. Wobec powyższego należy się spodziewać zaczepnych działań powietrznych na kierunku morskim. W tej sytuacji WLOP przystąpią do prowadzenia powietrznej operacji obronnej a siły MW rozpoczną działania w formie morskiej operacji obronnej. Charakter (parametry przestrzenno-czasowe) MOO będą zależały od:

- rozwoju sytuacji operacyjno-strategicznej (na kierunku lądowym, morskim i w przestrzeni powietrznej);
- stosunku sił walczących stron (w sensie ilościowym i jakościowym);
- warunków wojskowo-geograficznych panujących w akwenie prowadzonych działań bojowych (na MTDW).

Oprócz panowania w powietrzu, kolejnym czynnikiem warunkującym przebieg działań na MTDW będzie rozwój sytuacji na kierunku lądowym. W przypadku kiedy na nadmorskim kierunku wojska lądowe przeciwnika uzyskają powodzenie a cele MOO nie zostaną osiągnięte, powstanie zagrożenie desantowe na naszym wybrzeżu. Powietrzno – morskie działa-

nia desantowe mogą być w skali operacyjnej lub taktycznej. W tym czasie siły MW RP przegrupują się na rubież przybrzeżną obrony, natomiast przeciwnik rozpocznie blokadę naszego wybrzeża w celu realizacji zadań desantowych. Odpowiedzią na działania agresora będzie **obrona przeciwdesantowa wybrzeża** organizowana przez Wojska Lądowe, w ramach której, jednostki MW będą wykonywały na zasadzie udziału zadania wsparcia wojsk broniących wybrzeża. Podczas zagrożenia desantami w skali operacyjno-taktycznej wspólne działania wydzielonych wszystkich rodzajów wojsk prowadzone będą wg jednolitego planu obrony strefy odpowiedzialności nadmorskiego okręgu wojskowego.

Zakłada się, że na skutek strat poniesionych na przejściu morzem i w czasie walki o lądowanie przeciwnik odstąpi od realizacji planów operacyjnych lub też zostanie pobity po wylądowaniu. Wszystkie rodzaje sił zbrojnych przejdą do przeciwdzierzenia. W miarę rozszerzania panowania na morzu MW stopniowo przejdzie do działań systematycznych w polskich obszarach morskich. Spodziewać się należy, że przeciwnik zmuszony będzie do odpierania uderzeń i przegrupowywania sił poza strefę obrony MW RP.

Gdyby cel obrony przeciwdesantowej wybrzeża nie został osiągnięty, to po wylądowaniu desantu na naszym terytorium siły MW przejdą do obrony lądowej zgodnie z planem Naczelnego Dowódcy SZ RP.

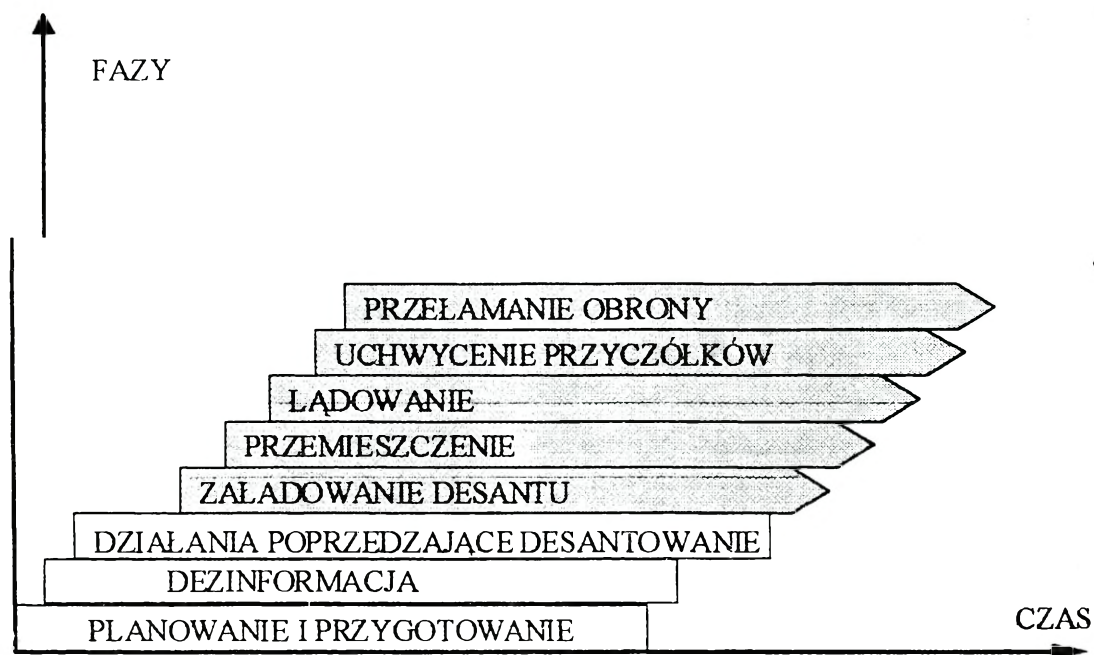
5.3.2. Udział MW RP w przeciwdesantowej obronie wybrzeża

Stosownie do przewidywanej kolejności działań desantowych pokazanych na rysunku zakłada się następujące etapy w operacji przeciwdesantowej:

- 1) niszczenie desantu w rejonie ześrodkowania, ładowania i formowania zespołów desantowych;
- 2) niszczenie desantu i sił ochraniających na przejściu morzem;
- 3) odparcie lądowania desantu morskiego i powietrznego;
- 4) rozbicie i niszczenie desantów po wylądowaniu na brzegu;
- 5) zerwanie ewakuacji i zwalczanie na morzu wycofujących się sił przeciwnika.

W obronie wybrzeża prowadzonej w formie obrony przeciwdesantowej pierwszy etap ze względu na charakter przedsięwzięcia i brak możliwości nie będzie brany pod uwagę.

Marynarka Wojenna realizuje zadania w obronie przeciwdesantowej wydzielonymi siłami ze składu jednostek pływających, jednostek brzegowych, lotnictwa MW oraz sił obrony terytorialnej (OT).

Rysunek 13. Fazy powietrzno-morskiej operacji desantowej

MW odgrywa podstawową rolę w drugim etapie działań przeciwdesantowych. Jest wówczas głównym organizatorem i wykonawcą. Najtrudniejszym etapem będzie etap trzeci. Jak zostało wcześniej powiedziane głównym koordynatorem tego złożonego zadania będzie dowódca wojsk lądowych mający do dyspozycji wydzielone siły MW i WLOP. W czwartym etapie wezmą udział pododdziały brzegowe MW znajdujące się w rejonie działań oraz jednostki OT. Skład sił OT podległych MW, a wydzielonych do realizacji zadań w obronie przeciwdesantowej jest następujący: na linii brzegowej 4 x dOT, 4 x kOT, 4 x bob, w taktycznej strefie obrony 1 x dOT, 2 x bszk. W piątym etapie, ponownie główną rolę odegra MW nękając siłami uderzeniowymi wycofującego się przeciwnika.

Spośród okrętów nawodnych (ON) mogą być tworzone grupy okrętowe, jednorodne lub różnorodne w zależności od rodzaju zadań. Grupy okrętowe dzielą się na grupy taktyczno-uderzeniowe (OGU). Nawodne siły uderzeniowe to małe okręty rakietowe (MOR) i kutry rakietowe (KTR). Nawet w warunkach silnego przeciwdziałania są w stanie zadać znaczne straty okrętom zespołu desantu. OGU będą wykonywały zadania współdziałając z lotnictwem. Przy ustalaniu kolejności uderzeń oraz podziału celów bierze się pod uwagę potencjał obrony ZDES.

W pierwszej kolejności wykonuje się uderzenia na okręty dowodzenia następnie na jednostki wsparcia ogniowego. Duże okręty desantowe i transportowce powinny być rażone w następnej kolejności. Zasadą jest wykonanie tych uderzeń w jak największej odległości od brzegu aby móc po uzupełnieniu zapasów wykonać następne uderzenia. Po rozpoznaniu głównego kierunku desantowania okręty minowania manewrowego postawią dodatkowe zagrody minowe na morzu. Do stawiania min przystosowane są okręty transportowo – minowe i trałowce bazowe. Mogą one w czasie jednego wyjścia postawić obronną zagrodę minową o długości około 4 Mm składającą się z trzech linii min. Jeżeli przeciwnik na skutek poniesionych strat przerwie desantowanie, okrętowe grupy uderzeniowe będą starały się nie dopuścić do ewakuacji wcześniej wysadzonego desantu oraz nękać i niszczyć wycofujące się zgrupowanie przeciwnika.¹³

Okręty podwodne (OP) w obronie przeciwdesantowej będą działały w wariantcie uderzeniowym metodą pozycyjną we wcześniej przydzielonych rejonach. Dodatkowym zadaniem będzie prowadzenie rozpoznania. OP nie działające w rejonach manewrowania mogą być użyte do niszczenia środków desantowych oraz okrętów wsparcia w rejonach formowania. Ponadto OP mogą stawiać zaczepne zagrody minowe na podejściach do rejonów formowania desantu.

Szczególą rolę w prognozowaniu kierunków desantowania odgrywają siły i środki rozpoznawcze podporządkowane jednostce zabezpieczenia operacyjnego. Siły i środki rozpoznania w Marynarce Wojennej dzielą się na:

- jednostki okrętowe;
- jednostki lotnicze;
- jednostki brzegowe.

Okrętowe siły rozpoznania tworzą dwa specjalistyczne okręty ORP „Nawigator” i ORP „Hydrograf” należące do grupy okrętów rozpoznawczych (gOR) podporządkowanej operacyjnie dowódcy 3 FO. Są to duże okręty specjalistyczne o wysokiej dzielności morskiej wyposażone w niezbędny sprzęt i środki transmisji danych¹⁴. Rozpoznanie sytuacji taktyczno-operacyjnej na teatrze morskim prowadzą wszystkie okręty bojowe za pomocą posiadanych środków technicznych, jednak szczególną rolę w tym względzie pełnią duże okręty hydrograficzne OH „Heweliusz”, OH „Arctowski” OH „Kopernik”, które z uwagi na dużą autonomiczność i dzielność morską mogą dostatecznie długo przebywać w wyznaczonych rejonach

---

¹³ M. Węglewski, *Udział MW w przeciwdesantowej obronie wybrzeża morskiego*, Myśl Wojskowa 1992 nr 2, s.32.

¹⁴ K. Ficoń, *Struktura organizacyjno – funkcjonalna zintegrowanego systemu dowodzenia MW*, AON, Warszawa, 1997, s.19.

operacyjnych. Lotnicze siły i środki rozpoznania morskiego stanowią przede wszystkim ogólnego przeznaczenia specjalistyczne samoloty rozpoznawczo-patrolowe TS - 11 „Iskra” wydzielone w ramach 3 dl. W strukturze 2 dl występują specjalistyczne śmigłowce Mi - 14 Pł, które pełnią funkcje w zakresie rozpoznania sytuacji podwodnej w aspekcie zwalczania okrętów podwodnych. Zadaniem lotnictwa rozpoznawczego MW będzie prowadzenie rozpoznania i wskazywanie celów.

Elementem warunkującym prawidłowe funkcjonowanie obrony strefy operacyjnej jest właściwa organizacja obserwacji w strefie przybrzeżnej. 8 i 9 Flotylle Obrony Wybrzeża tworzą system obserwacji w oparciu o kilkanaście stałych i ruchomych brzegowych punktów obserwacji i łączności (POWTiŁ). Punkty pełnią również rolę powiadamiania o sytuacji powietrznej.

Jednostki Brzegowe MW w ramach zabezpieczenia inżynieryjnego wykonują następujące zadania:

- umacnianie minowymi zaporami przeciwdesantowymi strefy wód przybrzeżnych;
- fortyfikacyjną rozbudowę terenu;
- zwalczanie dywersji podwodnej w portach.

Zabezpieczenie inżynieryjne jest realizowane siłami przybrzeżno-morskiego oddziału zaporowego (PMOZap).

W celu dezorganizacji pracy środków radioelektronicznych sił morskich przeciwnika realizuje się WRE angażując pokładowe środki WRE okrętów OGU oraz pododdziały zakłóceń radiowych MW.

Jednostki OT przeznaczone są głównie do ochrony obiektów w zakresie obrony przeciwywersyjnej. Morze stwarza szczególne możliwości przerzutu na wybrzeże grup dywersyjno-rozpoznawczych przez okręty nawodne i podwodne. Pododdziały MW zwalczają siły dywersyjno-rozpoznawcze na podejściach do wybrzeża. Zadanie to pokrywa się z zadaniem obrony przed siłami i środkami dywersji podwodnej.

5.4. Lądowa obrona wybrzeża

5.4.1. Cele i zadania przeciwdesantowej obrony wybrzeża

Cele i zadania OPD określone przez sztab dowódcy nadmorskiego okręgu wojskowego będą zależeć od sytuacji operacyjno-strategicznej na obszarze kraju oraz położenia operacyj-

nego i zagrożenia na nadmorskim kierunku obrony. Poniżej przedstawiono najbardziej prawdopodobne cele i zadania OPD:

- osłona mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia wojsk okręgu i sił MW;
- wsparcie sił MW i lotnictwa podczas odpierania uderzeń sił morskich przeciwnika;
- zerwanie lub opóźnienie desantowania przeciwnika;
- zadanie maksymalnych strat zespołom desantowym oraz wojskom desantu morskiego i powietrznego przeciwnika;
- utrzymanie bronionych obszarów, rejonów i rubieży na wybrzeżu oraz stworzenie dogodnych warunków do wykonania przeciwuderzenia w celu ostatecznego rozbicia i zepchnięcia do morza zgrupowania desantowego przeciwnika;
- utrudnienie lub uniemożliwienie przeciwnikowi dostaw środków materiałowo-technicznych drogą morską oraz ewakuacji z zagrożonych odcinków wybrzeża.

5.4.2. Organizacja przeciwdesantowej obrony wybrzeża

Właściwości OPD (przede wszystkim fakt, że wojska nadmorskiego okręgu muszą mieć czas na rozwinięcie się do działań) wymagają szeregu przedsięwzięć organizacyjnych jeszcze w czasie pokoju. Dotyczą one procesu szkolenia wojsk, wypracowania decyzji i przygotowania zadań do batalionu włącznie. Ponadto konieczne jest wykonanie pewnych przedsięwzięć organizacyjnych. Należą do nich:

- przeprowadzenie rekonesansów rejonów obrony; wybór i przygotowanie rejonów SD;
- rozbudowa i zgranie systemu łączności wojsk okręgu z systemem łączności WLOP, MW, MSW i administracji terenowej;
- przygotowanie grup operacyjnych do utrzymania współdziałania;
- dokonanie rozbudowy inżynierskiej ważnych rubieży i rejonów, przygotowanie dróg, nagromadzenie i ukrycie zapasów środków materiałowych.

Ważkim problemem jest określenie zasad współdziałania i dowodzenia siłami i środkami wchodzącymi w skład systemu obrony.

Obrona wybrzeża przed desantami prowadzona będzie na szerokim froncie. W tej sytuacji o sile obrony stanowią odwody i drugie rzuty, które mają być zdolne do wykonania manewru na zagrożone kierunki i do wykonania zaskakujących uderzeń ogniowych. Powyższe wymusza na broniących wybrzeża przygotowanie zawnazu wariantów elastycznego wykorzystania możliwości bojowych wojsk.

Wiadomym jest, że lądowanie desantu poprzedzone zostanie przygotowaniem ogniowym. A zatem szczególnego znaczenia nabierają przedsięwzięcia z zakresu ochrony żywotności elementów składowych OPD. Możliwe to będzie przy wydatnym wykorzystaniu infrastruktury obszaru okręgu dla potrzeb operacji obronnej oraz zaplanowaniu ewakuacji ludności cywilnej z zagrożonych rejonów.

Poważną rolę w systemie OPD odgrywają zapory inżynieryjne i zagrody minowe stawiane zarówno przez Wojska Lądowe (w obszarze od izobaty 5 metrów w kierunku brzegu) jak i Marynarkę Wojenną (od izobaty 5 metrów w kierunku morza). W okresie przygotowania OPD (np. w czasie kryzysu) zasadne jest ustawienie przynajmniej dwóch trzecich zapór z ogólnej ilości przewidzianych w obronie wybrzeża.

Również w okresie przygotowawczym należy podjąć organizację systemu porażenia ogniowego przeciwnika obejmującego uderzenia wszystkich środków rażenia poszczególnych rodzajów wojsk. Dużą uwagę powinno zwracać się na organizację ognia czołgów i artylerii na wprost oraz ognia przeciwkutowego, przeciwpancernego i przeciwlotniczego na przednim skraju i kolejnych pozycjach obrony, tak aby środki wyznaczone do ich prowadzenia zapewniały wysoką manewrowość i zdolność do otwarcia ognia bez większej zwłoki czasowej.

Struktura lądowej obrony wybrzeża¹⁵ (rys.10) uwzględnia przede wszystkim warunki terenowe, skład bojowy sił i środków wydzielonych do obrony oraz ich ugrupowanie. Tworzą ją dwie zasadnicze i jedna lub dwie rubieże pomocnicze (pośrednie i ryglowe), do których należą:

- pierwsza (taktyczna) rubież obrony, oparta o linię brzegową na głębokość 20 - 40 km;
- druga (operacyjna lub ostateczna) rubież obrony położona w głębi lądowej strefy obrony w odległości 80 - 100 km od linii brzegowej;
- pośrednia rubież obrony na kierunku głównego wysiłku, położona pomiędzy pierwszą i drugą rubieżą obrony;
- rubieże i pozycje ryglowe położone odpowiednio do potrzeb organizacji obrony okrężnej;
- stanowiska startowe rakiet i stanowiska ogniowe artylerii ;
- rubieże rozwinięcia oddziałów zaporowych;
- zagrody minowe i zapory inżynieryjne;
- umocnione rejonu obrony.

Możliwości rozbudowy fortyfikacyjnej obrony i możliwości obsadzenia jej wojskami ograniczają głębokość głównej rubieży (pasa) obrony do 2 - 3 pozycji:

---

¹⁵ Biuletyn Informacyjny nr 2 (160), Sztab Generalny, Warszawa 1994, s.46.

- pierwszą pozycję - stanowiącą przedni skraj - powinny tworzyć plutonowe i kompanijne punkty oporu oraz batalionowe rejony obrony;

- drugą pozycję - na kierunkach największego zagrożenia - powinny tworzyć batalionowe rejony obrony;

- trzecią pozycję (drugą na mniej zagrożonych kierunkach) powinny stanowić rejony zesrodkowania (operacyjnego rozwinięcia) brygad i innych jednostek wydzielonych do obrony głównego pasa;

- drugą rubież (operacyjną) powinny tworzyć 1 - 2 pozycje przygotowane do obsadzenia przez odwód i wycofujące się wojska pierwszego rzutu.

Rubież pośrednia ma służyć do wykonania przeciwuderzenia. Rubieże i pozycje ryglowe rozbudowuje się w oparciu o: miejscowości przygotowane do obrony okrężnej, koszary, strażnice, obiekty fortyfikacji stałej i przeszkody wodne. Tak ułożona struktura lądowej obrony wybrzeża ma zapewnić pełne wykorzystanie wszystkich elementów obrony, a mianowicie: rozpoznania i WRE, rażenia ogniowego, obrony przeciwlotniczej, zagród minowych, zapór inżynieryjnych i innych.

W znacznym stopniu wymagania OPD spełnia ugrupowanie jednorzutowe z silnym odwodem rozmieszczonym w głębi, (przyjmuje się, że pierwszy rzut ugrupowania operacyjnego powinien stanowić 1/3 sił, a 2/3 - odwód). Do pierwszego rzutu obowiązkowo trzeba wydzielić jedną brygadę i jeden lub dwa pułki obrony terytorialnej oraz oddziały i pododdziały Straży Granicznej, Marynarki Wojennej, WLOP rozmieszczone wzdłuż linii brzegowej. W tym wypadku odwód ogólnowojskowy powinny tworzyć siły przynajmniej związku taktycznego wojsk operacyjnych oraz zgrupowanie jednostek obrony terytorialnej dyslokowane w głębi. W składzie ugrupowania przewiduje się odwód przeciwdesantowy, utworzony z oddziałów ogólnowojskowych oraz z pododdziałów obrony terytorialnej i sił układu pozamilitarnego. Ponadto w ugrupowaniu powinny znaleźć się odwody przeciwpancerne, inżynieryjne, przeciwochemiczne, oddziały zaporowe i inne.

Zgodnie z obowiązującymi zasadami operacyjne rzuty obrony są przeznaczone do następujących zadań:

- pierwszy rzut: rozpoznanie przeciwnika, a po jego wylądowaniu niedopuszczenie do rozszerzenia i pogłębienia przyczółków, ich łączenia i umocnienia, a także stworzenia warunków do wykonania kontrataków lub przeciwuderzeń;

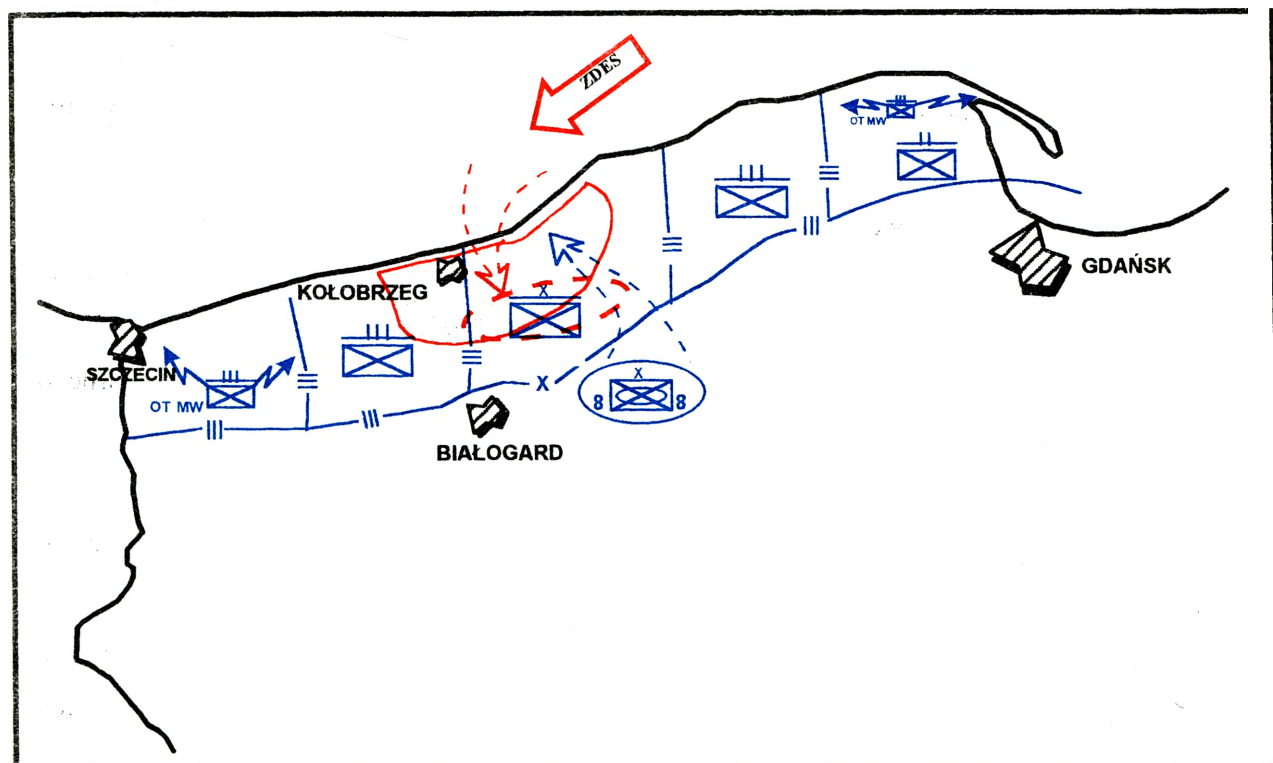
- odwód ogólnowojskowy: wykonanie kontrataku (przeciwuderzenia) w celu zniszczenia przeciwnika na opanowanym przez niego przyczółku, wzmocnienie obrony wojsk pierwszego rzutu lub jej pogłębienie na kierunku powodzenia desantu, zwalczanie desantów powietrznych.

Na podstawie treści dyrektywy operacyjnej Sztabu Generalnego WP, dotyczącej organizacji obrony strefy odpowiedzialności POW, w tym obrony przeciwdesantowej wybrzeża morskiego, dowódca okręgu prawdopodobnie przyjmie jeden z przedstawionych wariantów dotyczących organizacji tego przedsięwzięcia przy uwzględnieniu kierunku zagrożenia oraz stanu posiadanych sił.¹⁶

Wariant 1

Główny wysiłek w obronie przeciwdesantowej wybrzeża morskiego skupić w rejonie: Mielno, Kołobrzeg i Białogard. Siłami Grupy Operacyjnej „Wybrzeże” (w składzie BOT, 2 x pOT, bOT, BZ 8 DOW), we współdziałaniu z MW RP i jednostkami Straży Granicznej zorganizować obronę na odcinku: Gdańsk, Świnoujście i nie dopuścić do lądowania desantów morskich i powietrznych na wybrzeże. W przypadku wylądowania desantów przeciwnika, aktywnymi działaniami obronnymi wojsk OT oraz przeciwuderzeniami BZ, rozbić siły desantu w rejonie włamania i odtworzyć położenie. Ugrupowanie operacyjne w dwa rzuty z odwodem:

- w pierwszym rzucie: BOT, 2 x pOT, bOT;
- w drugim rzucie: BZ.

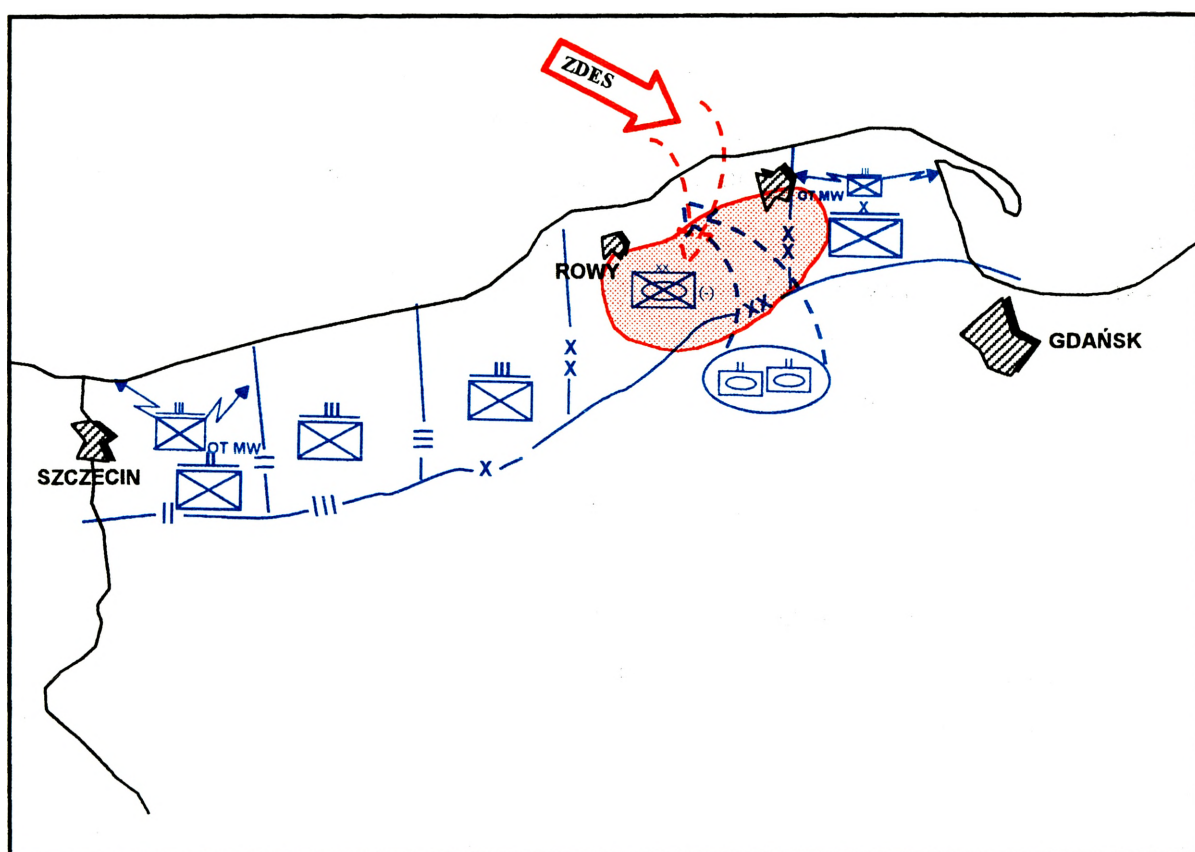
Rysunek 14

¹⁶ Z. Głowienka, *Obrona przeciwdesantowa wybrzeża morskiego*, materiały z konferencji szkoleniowo-metodycznej, Ustka 1997.

Wariant 2

Główny wysiłek w obronie przeciwdesantowej wybrzeża morskiego skupić w rejonie: Rowy, Darłowo, Sławno. Siłami Grupy Operacyjnej „Wybrzeże” (w składzie: BOT, 2 x pOT, bOT, DOW bez BPanc) we współdziałaniu z MW RP i jednostkami Straży Granicznej zorganizować obronę na odcinku: Gdańsk, Świnoujście i nie dopuścić do lądowania desantów morskich i powietrznych na wybrzeże. W przypadku wylądowania desantów przeciwnika aktywnymi działaniami obronnymi jednego ZT i wojsk OT oraz przeciwuderzeniem rozbić siły desantu w rejonie włamania i odtworzyć położenie. Ugrupowanie operacyjne w jeden rzut z odwodem:

- w pierwszym rzucie: DOW bez BPanc, BOT, 2 x pOT, bOT;
- w odwodzie: do dwóch bcz.

Rysunek 15

Przedstawione w obu wariantach ugrupowania pozwalają dowódcy na prowadzenia obrony manewrowej w oparciu o wykonanie silnych kontrataków i przeciwuderzeń oddziałami i ZT rozmieszczonymi w głębi. Dzięki temu na linii brzegowej w miejscu najbardziej narażonym można będzie angażować małe ilości sił głównie w celu rozpoznania kierunku zagrożenia, natomiast zasadnicze siły będą mogły wykonać rozstrzygające przeciwuderzenia.

Wydzielone ze składu okręgu wojska operacyjne (1-2 ZT) do obrony przeciwdesantowej mogą być użyte w zależności od kierunku zagrożenia do:

- organizacji obrony w pierwszym rzucie na linii brzegowej;
- pogłębienia obrony na kierunku głównego uderzenia lądującego przeciwnika i stworzenia warunków do wykonania przeciwuderzenia na zagrożonym kierunku przez posiadany drugi rzut lub odwód dowódcy POW;
- wykonania kontrataku (przeciwuderzenia) celem likwidacji przeciwnika w rejonie włamania;
- organizacji obrony (działań bojowych na nie obsadzonym kierunku lądowania desantu morskiego przeciwnika).

Pierwszy rzut ugrupowania operacyjnego składający się z wydzielonych oddziałów ogólnowojskowych, oddziałów MW, SG i OT może realizować następujące zadania:

- prowadzenie rozpoznania przeciwnika;
- zwalczanie sił desantu morskiego podczas podejścia i lądowania na wybrzeżu morskim;
- niedopuszczenie do rozszerzenia i pogłębienia uchwyconych przyczółków oraz ich łączenia i umacniania się;
- stworzenia warunków do wykonania kontrataku lub przeciwuderzenia.

Drugi rzut może być użyty do wykonania jednego z poniższych zadań:

- wykonania kontrataku (przeciwuderzenia) w celu zniszczenia przeciwnika w rejonie opanowanego przyczółka;
- wzmocnienia wojsk pierwszego rzutu lub pogłębienie obrony na kierunku głównego uderzenia desantu przeciwnika;
- organizacji obrony na zagrożonych kierunkach;
- zwalczania desantów powietrznych i śmigłowcowych przeciwnika.

Pas obrony rozpoznany w czasie pokoju, pierwszorzutowy związek taktyczny będzie zajmował z reguły z marszu. Do obsadzenia linii brzegowej wydziela 1/3 sił, a pozostałe główne siły rozmieszcza w głębi w odległości 10 - 15 km od linii brzegowej. Siły te pozostają w gotowości do kontrataku lub zajęcia obrony na innych nie obsadzonych odcinkach, na których przeciwnik może wysadzić desant. Pas obrony pierwszorzutowy związek będzie rozbudowywał w 3 - 4 pozycje (na drugim kierunku 2 -3 pozycje), a oddział w 1 - 2 pozycje. Na odcinkach, na których przedni skraj obrony został przesunięty w głąb celowym jest urządzenie pozycji (rejonów) pozornych oraz samodzielnych punktów oporu. Pierwsza pozycja obrony powinna przebiegać tak, aby zapewniała jak najlepsze warunki prowadzenia ognia na lustro wody oraz dobrą obserwację i łączność wzdłuż frontu. Wskazane jest aby była powiązana z

obiektami fortyfikacji stałej i posterunkami SG. Oprócz tego na linii brzegowej trzeba rozlokować stanowiska obserwacyjne i dowódczo-obserwacyjne.¹⁷

Drugorzutowy oddział pogłębiając obronę na zagrożonym kierunku rozbudowuje nakazaną rubież w 1 - 2 pozycje.

5.4.3. Zasady i sposoby zwalczania desantów

Zasady:

1. Wykrycie zamiaru przeciwnika.
2. Intensyfikacja rozpoznania radioelektronicznego i obserwacji wybrzeża.
3. Zajęcie rejonów obrony przez wydzielone wojska pierwszego rzutu.
4. Przygotowanie do zwalczania sił desantowych w jego bazach, rejonach ześrodkowania i załadowania przez zespoły uderzeniowe sił morskich i lotnictwo.
5. Uderzenie ogniowe na transportowce desantowe i oddziały okrętów wsparcia ogniowego przez siły i środki zaangażowane w obronie wybrzeża.
6. Ustawienie dodatkowej zagrody minowej na prawdopodobnym kierunku przejścia ZDES przez zespoły minowania manewrowego MW.
7. Intensywne zwalczanie lotnictwa przeciwnika przez wojska okręgu we współdziałaniu z lotnictwem i wojskami OPL.

W momencie ujawnienia przygotowań przeciwnika do działań desantowych, wzmacnia się systemy rozpoznania prowadząc w sposób ciągły i intensywny rozpoznanie na morzu i w pasie wybrzeża. Po wykryciu zamiaru przeciwnika zespoły sił morskich i lotnictwa rozpoczynają przygotowania do zwalczania desantu na przewidywanych kierunkach. Natomiast wojska operacyjne pierwszego rzutu zajmują rejon obrony.

Wydzielone ze składu okręgu do obrony przeciwdesantowej wojska operacyjne realizować będą postawione zadania w dwóch etapach:

- etap I – niszczenie desantu morskiego i powietrznego przeciwnika podczas przegrupowania, (przelotu), podchodzenia i lądowania na lądzie;
- etap II – zwalczanie sił desantu przeciwnika w rejonie lądowania i odtworzenie obrony.

Wojska lądowe mogą odpierać desant przeciwnika dwoma sposobami. Pierwszy polega na zajęciu zawczasu nakazanych pasów i rejonów obrony przez pierwszorzutowe oddziały i pododdziały, a następnie odpieraniu z przygotowanych rubieży natarcia z morza. **Drugi podsta-**

---

¹⁷ Z. Głowienka, *Obrona przeciwdesantowa wybrzeża morskiego*, materiały z konferencji szkoleniowo-metodycznej, Ustka 1997.

wowy sposób prowadzenia obrony przeciwdesantowej przez wojska pierwszego rzutu zakłada pozostawienie na pierwszej pozycji obrony tylko sił dyżurnych (plutonowych i kompanijnych), z jednoczesnym rozmieszczeniem zasadniczych sił poza głównymi rejonami, w gotowości do zajęcia przygotowanych pozycji obronnych. Zajęcie pozycji może być wykonane w dwóch wariantach. W pierwszym, zasadnicze siły winny być ześrodkowane skrzydłowo, poza obszarem zmasowanego oddziaływania ogniowego. W tym celu należy wykorzystać wcześniej przygotowane pozycje ryglowe. Manewr zajęcia głównych rejonów obrony wykonany będzie metodą skrzydłową. Drugi wariant polega na rozmieszczeniu zasadniczych sił pierwszego rzutu na pozycjach zapasowych i zajęciu głównych rejonów obrony metodą szufladkową przez wykonanie manewru prostopadle do plaży.

Przed desantowaniem przeciwnik wykona przygotowanie ogniowe w celu rozpoznania struktury obrony i obehwładnienia jej. Obiektami uderzeń będą: stanowiska dowodzenia, środki ogniowe, brzegowe punkty oporu, zgrupowania wojsk itp. Wykrycie w porę tego zamierzenia jest dla obrony bardzo ważne. O spodziewanym uderzeniu ogniowym przeciwnika należy zawczasu powiadomić oddziały pierwszego rzutu aby mogły one na kilka minut przed nawałą ogniową wykonać manewr uchyleń. Po zakończeniu przygotowania ogniowego przez przeciwnika oddziały obrony powinny niezwłocznie powrócić na swoje stanowiska. Manewr musi być tak przeprowadzony aby utrudnić rozpoznanie przez przeciwnika struktury obrony i nie narazić na straty własne wojska.

Łądowanie sił głównych desantu morskiego poprzedzi morski desant taktyczny oraz wysadzenie desantu powietrznego. Desant powietrzny może lądować w strefie taktycznej, na tyłach broniących się oddziałów lub na przednim skraju obrony. Wówczas do jego zwalczania należy wykorzystać część II rzutów (odwodów) lub w wypadku wylądowania na przednim skraju obrony, pododdziały pierwszego rzutu. Do zwalczania operacyjnych desantów powietrznych lądujących w głębi obrony przeznacza się odwody przeciwdesantowe, siły OT i układu pozamilitarnego.

W miarę zbliżania się do brzegu sił głównych desantu morskiego oddziały broniące wybrzeża wzmocniają obronę na zagrożonych kierunkach. Gdy środki desantowe – przeprawowe wejdą w strefę ognia artylerii rozpoczyna ona rażenie przeciwnika. Wchodząca w skład Wojsk Lądowych artyleria wykonuje swe zadania w kompleksowym systemie ognia wspólnie ze środkami ogniowymi MW i WLOP. Typowymi celami dla artylerii będą: poruszające się z dużą prędkością poduszki, manewrujące jednostki desantowe (okręty i kutry), okręty wsparcia ogniowego, transportowce, trałowce, baterie artylerii podczas ich rozwijania na opa-

nowanym przyczółku, siła żywa i środki ogniowe w czasie walki o lądowanie, wycofujące się siły desantu, siła żywa i środki ogniowe desantu śmigłowcowego.

Największy zakres zadań będzie przypadał na artylerię w czasie podchodzenia jednostek desantowych do brzegu i podczas wysadzania desantu. W tym okresie okręty wsparcia ogniowego desantu będą prowadzić intensywny ogień do celów brzegowych. Do rażenia celów nawodnych ogniem z zakrytych stanowisk ogniowych, angażuje się co najmniej dywizjon. Bateria może razić samodzielnie cele nawodne strzelaniem na wprost i ogniem pośrednim. Podczas rażenia celów nawodnych z zakrytych stanowisk ogniowych stosuje się następujące rodzaje ognia:

- ogień ześrodkowany dywizjonu do celów pojedynczych i grupowych;
- ruchomy ogień zaporowy;
- stały ogień zaporowy.

Ponadto dywizjon może uczestniczyć w ogniu ześrodkowanym lub zaporowym związku taktycznego artylerii.¹⁸

W walce z lądującym desantem zasadniczą rolę spełnia ogień przeciwpancerny i przeciwkultrowy. Dla jego wzmocnienia wysuwa się na przedni skraj odwód przeciwpancerny współdziałający z pododdziałami piechoty i czołgów oraz z przybrzeżno-morskimi oddziałami zaporowymi w celu zwalczania lądującego przeciwnika.

Generalna zasada użycia środków ogniowych jest taka, że artyleria we współdziałaniu z okrętami i lotnictwem powinna niszczyć transportowce i okręty bojowe przeciwnika i odcinać kolejne rzuty desantu. Środki desantowe takie jak czołgi i transportery pływające artyleria razi ogniem zaporowym. Natomiast czołgi, BWP i piechota zwalczą wymienione cele ogniem na wprost i ogniem broni strzeleckiej. Do niszczenia wychodzących na brzeg czołgów i transporterów powinno się wykorzystać wszystkie środki przeciwpancerne, miotacze ognia oraz środki minowania zdalnego i manewrowego.

Jednym z ważniejszych zadań dla pododdziałów broniących linii brzegowej będzie osłona ogniowa zapór i zagród minowych w przybrzeżnym pasie morza i na plaży oraz wzbronienie przeciwnikowi wykonania w nich przejść.

Pododdziały, które zostały wyparte z przedniego skraju obrony, powstrzymywać będą natarcie sił przeciwnika na kolejnych dogodnych rubieżach, nie dopuszczając do ich rozszerzenia w głąb lądu. Szczególnego znaczenia nabiera obrona punktów oporu na tyłach prze-

---

¹⁸ H. Ogorzelski, Z. Olbrycht, *Rażenie celów nawodnych ogniem artylerii podczas obrony wybrzeża morskigo*, Toruń WSO, 1997, s.23 – 25.

ciwnika, pozostających w okrążeniu. Wiązać one będą jego siły, stwarzając warunki do zlikwidowania włamania kontratakami lub przeciwuderzeniem.

Rozstrzygającym przedsięwzięciem w obronie przeciwdesantowej jest przeciwuderzenie wykonane siłami wojsk operacyjnych, pozostających w drugim rzucie w sytuacji kiedy rysuje się groźba przełamania taktycznej strefy obrony. Ugrupowanie bojowe do przeciwuderzenia zależeć będzie od wielkości opanowanego przyczółka. Najczęściej jednak będzie to ugrupowanie w jednym rzucie z silnym odwodem. Ugrupowanie w dwa rzuty jest celowe wówczas, gdy przeciwuderzenie ma być wykonywane na znaczną głębokość oraz gdy można się spodziewać silnego przeciwdziałania odwodów przeciwnika w głębi przyczółka. Trzeba dążyć do tego, aby czas, kierunki i siły przeciwuderzenia były zaskoczeniem dla przeciwnika. Najlepiej wykonać je w skrzydło rozwijające powodzenie przeciwnika i starać się jak najszybciej zlikwidować przyczółek. W toku przeciwuderzenia należy zabezpieczyć skrzydła, używając do tego odwodów oraz pododdziałów wycofanych z walki. Przeciwuderzenie należy wykonać z marszu, gwałtownie, ze wsparciem lotnictwa i zmasowanego ognia artylerii na jednym lub dwóch kierunkach jednocześnie. W przypadku kiedy przeciwnik posiada znaczną przewagę i możliwe jest szybkie przełamanie obrony, należy przejść do obrony na rubieży pośredniej lub operacyjnej rubieży obronnej i stworzyć warunki do wykonania przeciwuderzenia wyższemu przełożonemu.

W czasie walki przeciwnika o uchwycenie linii brzegowej i rozwinięcia przez niego powodzenia broniące się oddziały i pododdziały skupiają główny wysiłek na utrzymaniu portów i baz marynarki wojennej oraz obiektów i rejonów decydujących o trwałości obrony.

W działaniach desantowych przewiduje się użycie przez przeciwnika grup dywersyjno-rozpoznawczych, jako że morze stwarza dobre warunki do przetrzutu tychże grup przez okręty nawodne i podwodne. Z działalnością grup dywersyjno-rozpoznawczych należy się liczyć już w czasie pokoju. Do ich zwalczania przewiduje się głównie jednostki OT, siły układu pozamilitarnego, Żandarmerii Wojskowej we współpracy z ludnością cywilną. Po zlokalizowaniu grupy dywersyjno-rozpoznawczej należy częścią sił przystąpić do działań blokujących lub zaporowych organizując zasadzki i patrolowanie. Wykryte grupy okrąża się i zmusza do otwartej walki.

5.4.4. Zasady wykorzystania rodzajów wojsk w obronie wybrzeża

a. Użycie artylerii Wojsk Lądowych

Marynarka Wojenna aktualnie posiadanymi siłami może wykonać ostatnie uderzenie na Zespół Sił Lądowania podchodzący do Linii Taktycznego Rozwinięcia około 20 Mm od

brzegu (tj. ~37 km). W związku z powyższym w akwenie przybrzeżnym o szerokości 37 km licząc od linii brzegowej zostaną użyte środki rażenia artylerii Wojsk Lądowych. Biorąc pod uwagę to, że w warunkach Bałtyku podstawowym sposobem desantowania będzie sposób kombinowany¹⁹ przewiduje się następujące okresy wsparcia ogniowego wojsk broniących wybrzeża:

1. Ogniowe wzbronienie podejścia i rozwinięcia sił desantu.
2. Ogniowe odparcie lądowania desantu.
3. Ogniowe wsparcie wojsk broniących się w głębi.

W związku z powyższym artyleria w obronie przeciwdesantowej może być wykorzystana do realizacji następujących zadań:

- wzbranianie prowadzenia rozpoznania wód przybrzeżnych oraz trałowania zagród przeciwdesantowych;
- zwalczanie niewypornościowych i wypornościowych środków desantowych podchodzących do punktów lądowania od maksymalnego zasięgu ognia;
- prowadzenie walki z okrętami wykonującymi zadania wsparcia ogniowego, lądującego desantu, na pozycjach ogniowych;
- rażenie pododdziałów szturmowych desantu oraz desantowo-szturmowych, w celu niedopuszczenia do opanowania odcinków wybrzeża i rozszerzenia opanowanych przyczółków;
- rażenie środków wsparcia ogniowego oraz pododdziałów, które wylądowały na wybrzeżu;
- osłony luk i skrzydeł pododdziałów broniących się na wybrzeżu;
- wsparcie kontrataków drugich rzutów i odwodów;
- wzbronienie ewakuacji sił desantu w przypadku niepowodzenia jego lądowania.

Do wykonania wymienionych zadań WRiA przyjmują ugrupowanie bojowe opisane poniżej.

Pułk rakiet taktycznych - rejon w odległości 15 - 20 km od linii brzegowej (poza przewidywanym głównym kierunkiem desantowania przeciwnika). Wyznacza się jeden zasadniczy rejon stanowisk startowych oraz 1-3 rejony zapasowe oddalone od siebie o 10 - 15 km.

Oddziały i pododdziały artylerii dywizyjnej i brzegowej rozmieszcza się w rejonach oczekiwania. Dla każdego zgrupowania wyznacza się co najmniej dwa rejony SO możliwie jak najbliżej linii brzegowej.

---

¹⁹ Rzut szturmowy i I rzut desantu będzie desantowany sposobem „brzeg-brzeg”, transportowce w II rzucie będą desantowane sposobem „port-port”, (przyp. autora).

Odwoły przeciwpancerne w obronie wybrzeża tworzy się na szczeblu dywizji i brygady. Odwoły rozmieszcza się w odległości od linii brzegowej:

- OPpanc dywizji - do 15 km.
- OPpanc brygady - do 6 km.

Każdemu odwodowi wyznacza się zasadniczy rejon rozmieszczania i 1-2 rejony zapasowe, kilka kierunków działania, a na nich po 2-3 rubieże ogniowe. Pierwszą rubież ogniową dla wszystkich odwołów wyznacza się jak najbliższej linii brzegowej na kierunkach prawdopodobnego podejścia desantu morskiego przeciwnika. Zajęcie najbardziej oddalonej rubieży i rozwinięcie na niej OPpanc nie powinno trwać dłużej niż:

- OPpanc dywizji - 30 - 40 min;
- OPpanc brygady - 15 - 20 min.

Prowadzenie działań bojowych przez WRiA

W miarę zbliżania się desantu przeciwnika do linii brzegowej w jego obezwładnianie angażowane są kolejno wszystkie środki ogniowe.

Po osiągnięciu przez zgrupowanie desantowe rubieży odległej o 12 – 15 km od linii brzegowej artyleria dalekosiężna wykonuje ześrodkowany ogień do okrętów wsparcia ogniowego, okrętów dowodzenia oraz jednostek desantowych. Od rubieży 8 km (od brzegu) w kierunku lądu artyleria wykonuje ruchomy ogień zaporowy. W odległości około 2 km od brzegu środki desantowe niszczy się ogniem dział na wprost i wyrzutni ppk.

Wojsk Rakietowych w obronie wybrzeża jest obecnie problematyczne z uwagi na brak autonomicznych systemów rozpoznania i kierowania ogniem, które byłyby w stanie dostarczyć współrzędne położenia celu na morzu²⁰. Jednakże zdaniem oficerów artylerii POW zasadne jest wyposażenie pododdziałów artylerii do walki z desantami w rakietowe i artyleryjskie środki rażenia w celu wzajemnego uzupełniania się, wzorem państw nadbałtyckich takich jak Rosja i Szwecja.

Podczas przeciwwuderzenia pułk raket wykonuje uderzenie na SD, brplot oraz śmigłowce na lądowiskach.

b. Użycie wojsk obrony przeciwlotniczej

Główny wysiłek Obrony Przeciwlotniczej skupia się na osłonie wojsk rozwiniętych na prawdopodobnych kierunkach działania desantów morskich i powietrznych przeciwnika oraz do osłony drugich rzutów (odwołów) we współdziałaniu z sąsiadami, WLOP oraz siłami i środkami OPL MW RP.

---

²⁰ Skutecznym środkiem w zwalczaniu środków desantowych jest zestaw TOCZKA z raketami o głowicach kasetowych z uwagi na dużą dokładność (mat. z konferencji ...).

Zadania:

- wykrywanie, rozpoznanie przeciwnika powietrznego i powiadamianie o nim wojsk własnych;
- udział w odpieraniu uderzeń ŚNP na wojska broniące wybrzeża morskiego wspólnie z WLOP oraz środkami OPL MW;
- osłona przeciwlotnicza wojsk w czasie zajmowania rejonów obrony;
- osłona przeciwlotnicza wojsk broniących wybrzeża podczas podejścia i lądowania desantu morskiego przeciwnika;
- osłona wojsk na pozycjach ryglowych i w głębi obrony oraz wykonujących zwroty zaczepne;
- zwalczanie desantów powietrznych i grup desantowoszturmowych w czasie przelotów i lądowania;
- w razie potrzeby - niszczenie celów nawodnych i naziemnych środkami artyleryjskimi (przy bezpośrednim zagrożeniu).

Dywizjony artylerii przeciwlotniczej pierwszorzutowych oddziałów (ZT) należy wykorzystać do osłony wojsk, szczególnie w rejonie ich pierwszej pozycji obrony. Baterie zajmują stanowiska ogniowe w punktach oporu pierwszorzutowych kompanii (na wydmach), a w ewentualnych lukach systemu ognia przeciwlotniczego organizuje się zasadzki przeciwlotnicze. Po odparciu uderzeń lotnictwa działa przeciwlotnicze mogą prowadzić ogień do środków desantowych.

Do chwili rozpoczęcia przez przeciwnika bezpośredniego ogniowego przygotowania lądowania desantu morskiego pododdziały przeciwlotnicze powinny znajdować się na tymczasowych stanowiskach ogniowych w ugrupowaniu osłanianych obiektów oraz wydzielić część sił do działań jako pododdziały wędrowne, które będą prowadziły intensywny ogień do samolotów rozpoznawczych przeciwnika, aby go zmylić co do liczby środków obrony przeciwlotniczej.

Po ustaleniu głównych kierunków i obiektów oddziaływania przeciwnika powietrznego doprowadza się pododdziały przeciwlotnicze do gotowości bojowej na zasadniczych stanowiskach bojowych. W celu zapewnienia własnym wojskom osłony przed niespodziewanymi uderzeniami z powietrza oraz podjęcia walki z desantami powietrznymi na prawdopodobnych trasach ich przelotu organizuje się zasadzki przeciwlotnicze.²¹

---

²¹ Szefostwo Wojsk Obrony Przeciwlotniczej POW rozpatruje nowy sposób walki z desantem powietrznym podczas jego przelotu przez specjalnie przygotowany pododdział zwany „*Interwencyjnym przeciwdesantowym Odwodem Przeciwlotniczym*” (mat. z konferencji ...)

Podczas realizowania obrony przeciwlotniczej w obronie przeciwdesantowej celowe jest planowanie manewru wojsk OPL i posiadanie manewrowego odwodu przeciwlotniczego.

c. Zabezpieczenie inżynieryjne

Zabezpieczenie inżynieryjne działań bojowych w obronie wybrzeża prowadzi się w celu stworzenia wojskom dogodnych warunków do organizacji trwałej i aktywnej obrony, a także stworzenie optymalnych warunków do realizacji zadań obronnych w głębi, z równoczesnym paraliżowaniem działań przeciwnika po desantowaniu.

Zadania:

- rozbudowa fortyfikacyjna pasów, rejonów i pozycji obrony;
- tworzenie systemu zapór inżynieryjnych (minowych i fortyfikacyjnych);
- przygotowanie i utrzymanie (osłona techniczna) sieci dróg;
- wykonanie przedsięwzięć inżynieryjnych związanych z maskowaniem bezpośrednim i operacyjnym;
- wydzielenie i utrzymywanie określonych sił do prowadzenia akcji ratunkowo-ewakuacyjnych.

Rozbudowę fortyfikacyjną pasów obrony i rejonów obrony prowadzi się na ogólnych zasadach, jak w obronie przeszkody wodnej. Pełna rozbudowa fortyfikacyjna pasa obrony na wybrzeżu morskim możliwa będzie po 10 - 12 dobach.

Do zakładania przeciwdesantowych zapór minowych w toku walki w związku taktycznym (oddziale) tworzy się Przybrzeżno – Morskie Oddziały Zaporowe (PMOZap). Jeżeli przeciwnik uchwycił przyczółki, wysiłek zabezpieczenia inżynieryjnego należy skupić na zagęszczaniu zapór, a po likwidacji przyczółka na natychmiastowym odtworzeniu naruszonego systemu zapór.

System zapór inżynieryjnych (w tym minowych) ustawia się w wodzie, na brzegu i w głębi obrony.

W obronie wybrzeża stosuje się:

- zapory przeciwdesantowe przeciwko siłom i środkom desantu lądującego z morza, ustawia się je przed przednim skrajem obrony w przybrzeżno-morskiej strefie do izobaty 5 m oraz do izobaty 1 m i na plaży;
- zapory inżynieryjne klasyczne (minowe i fortyfikacyjne) przeciwko desantom prowadzącym działania na lądzie; ustawia się je na całej głębokości pasa obrony wybrzeża, na prawdopodobnych lub rzeczywistych kierunkach działań przeciwnika;
- zapory inżynieryjne przeciwko desantom powietrznym ustawiane w głębi lądu w rejonach najbardziej prawdopodobnego lądowania desantu i na kierunkach jego działania.

System zapór inżynieryjnych jest integralną częścią systemu obrony przeciwdesantowej i jest powiązany z systemem ognia, terenem i działaniami wojsk. Strukturę zapór tworzą miny denne, kotwiczne, słupy, jeże i kozły. W strefie przybrzeżnej do izobaty 5 m zapory te ustawa się siłami wojsk inżynieryjnych MW i wojsk lądowych, a od izobaty 5 m siłami MW.

Na lądzie zapory inżynieryjne obejmują: zapory klasyczne (przeciwpancerne i przeciwpiechotne ustawiane przed kolejnymi rubieżami), niszczenie na kierunkach drogowych, węzły zapór inżynieryjnych, zapory fortyfikacyjne, zapory minowe ustawiane zdalnie lub bezpośrednio.

Dynamika działań desantowych wymusza potrzebę stosowania zapór w sposób ofensywny poprzez:

- minowanie manewrowe;
- systematyczne prowadzenie działań na kierunkach;
- masowe użycie zapór w rejonach desantowania;
- blokowanie zaporami wojsk przeciwnika próbujących wyjść z rejonu izolacji.

Organizatorem współdziałania w zakresie realizacji zadań zabezpieczenia inżynieryjnego jest Szef Wojsk Inżynieryjnych OW, który uzgadnia zakres wykonywanych przedsięwzięć z Szefem Inżynierii Morskiej.

d. Obrona przeciwchemiczna

Skażenia w strefie nadmorskiej mogą występować w wyniku stosowania przez przeciwnika broni masowego rażenia lub w wyniku uwolnienia substancji chemicznych po zniszczeniu zakładów przemysłowych.

Obronę przeciwchemiczną prowadzi się w celu stworzenia wojskom warunków do wykonania zadań w razie skażeń promieniotwórczych i chemicznych, zachowanie w tej sytuacji zdolności bojowej, wspomaganie wojsk dymami, rażenie przeciwnika miotaczami ognia itp.

Podczas obrony przeciwdesantowej wybrzeża morskiego likwidację skażeń porażone wojska wykonują własnymi siłami i środkami. Natomiast pododdziały wojsk obrony przeciwchemicznej wspierają w tym zakresie najważniejsze elementy ugrupowania bojowego. Likwidację skażeń w portach, bazach i obiektach MW prowadzą organiczne pododdziały zabiegów specjalnych przy wsparciu formacji OC.

Przedsięwzięcia obrony przeciwchemicznej są następujące:

- wykrywanie uderzeń bronią jądrową i chemiczną;
- rozpoznanie rejonów porażenia;
- monitoring skażeń;
- ostrzeżenie o zagrożeniu i alarmowanie o skażeniach;

- udział w przedsięwzięciach ratunkowo – ewakuacyjnych oraz ograniczających emisję i rozprzestrzenianie się skażeń;

- kontrola radiologiczna i chemiczna;

- indywidualna i zbiorowa ochrona przed skażeniami oraz wykorzystanie w tym celu właściwości ochronnych terenu.

e. Wojska OT w obronie wybrzeża

W działaniach przeciwdesantowych na wybrzeżu planuje się użyć wojska OT podległe POW oraz WLOP i MW.

Ze składu wojsk OT POW do osłony i obrony wybrzeża użyte zostaną:

- BOT (Gdańsk);

- trzy pOT (Szczecin, Słupsk, Koszalin);

- bOT (Trzebiatów);

- trzynaście bfort, z tego trzy w Szczecinie, dwa w Koszalinie, dwa w Kołobrzegu, cztery w Gdańsku, jeden w Słupsku i Lęborku;

- sześć boo, z tego po jednym w Szczecinie, Koszalinie, Kołobrzegu, Słupsku i dwa w Gdańsku.

Wojska OT będą użyte do bezpośredniego wspierania wojsk operacyjnych. Brygada OT może organizować osłonę i obronę odcinka wybrzeża morskiego w składzie zgrupowania przeciwdesantowego lub samodzielnie we współdziałaniu z wydzielonymi siłami OT MW i OT WLOP. W składzie zgrupowania przeciwdesantowego może być użyta zarówno do obrony linii brzegowej jak i do pogłębienia ugrupowania obronnego. Będąc w pierwszym rzucie powinna być przeznaczona do obrony odcinka wybrzeża morskiego lub wspólnie ze stacjonarnymi jednostkami OT (bfort) siłami OT MW i OT WLOP do obrony aglomeracji miejsko – portowej (Trójmiasto).

BOT w głębi ugrupowania operacyjnego może:

- przygotowywać i bronić pozycji ryglowych;

- utrzymywać i zabezpieczać rubież wykonania przeciwdesantowego;

- być w odwodzie przeciwdesantowym;

- prowadzić akcje ratunkowe na rzecz porażonych wojsk;

- prowadzić działania przeciwdywersyjne.

Pułki i bataliony OT w zasadzie nie powinny być wykorzystywane poza macierzystym obszarem. Ich główne zadania to: osłona mniej zagrożonych odcinków wybrzeża, wzmocnienie obrony baz i portów, osłona przeciwdywersyjna dróg, zwalczanie taktycznych desantów powietrznych, likwidacja skutków uderzeń na wojska.

Zasadniczym zadaniem batalionów ochrony obiektów i batalionów fortecznych będzie ochrona i obrona obiektów wojskowych, prowadzenie działań przeciwdywersyjnych i ratunkowych przygotowanie miast do obrony, obrona kwartału lub kilku ulic itp.

Tabela 4

Skład sił OT do realizacji zadań w obronie wybrzeża

Wyszczególnienie	Podległość				Ogółem
	POW	MOSG	MW	WLOP	
Pierwsza pozycja obrony (linia brzegowa)	11 bOT 6 x bfort 3 x boo 1/13 pOT 1/15 pOT	12 x strażnica 10 x GPK Kodw Kzab	4 x dOT 4 x kOT 4 x bob	17 x koo	
Batalionów przeliczeniowych	12	~2	~9	~5	~28
Taktyczna strefa obrony	13 pOT bez bpszot 15 pOT bez bpszot 11 pOT bez dwóch bpszot 3 x bfort 2 x boo bszk OPL		1 x dOT 2 x bszk	2 x koo 2 x boo	
Batalionów przeliczeniowych	11	-	~3	~3	~17
Odwód ogólnowojskowy	BOT	-	-	-	-
Batalionów przeliczeniowych	5	-	-	-	5
Razem	28	~2	~12	~8	~50

f. Łączność w obronie wybrzeża

Specyfika organizacji łączności w obronie wybrzeża morskiego polega na zapewnieniu równoległej łączności dowodzenia ze związkami taktycznymi i oddziałami OW oraz jednostkami (siłami) podporządkowanymi, a także łączności współdziałania z lotnictwem, marynarką wojenną, Strażą Graniczną, WLOP i jednostkami obrony terytorialnej - wspólnie wykonującymi zadania.

Podstawowym rodzajem łączności jest łączność przewodowa.

Łączność radiowa będzie używana na niższych szczeblach dowodzenia podczas działań bojowych oraz w utrzymaniu współdziałania z okrętami na morzu.

5.5. Problematyka współdziałania

Organizowanie i prowadzenie działań obronnych w tak skomplikowanych warunkach wymaga należytego skoordynowania wysiłku wszystkich rodzajów sił zbrojnych i środków układu pozamilitarnego. Szczególne znaczenie ma wobec tego współdziałanie.

Głównym celem współdziałania w obronie wybrzeża jest maksymalne wykorzystanie możliwości bojowych wszystkich sił, aby zadać jak największe straty przeciwnikowi wykonującemu desant i w konsekwencji nie dopuścić do powodzenia działań desantowych. Sprowadza się ono głównie do: uzgodnienia i podziału zadań oraz koordynacji wysiłku sił i środków wojsk lądowych, sił morskich i lotnictwa podczas zwalczania desantu przeciwnika na morzu, w powietrzu i na lądzie, udzielania wzajemnej pomocy i wsparcia ogniowego w czasie wykonywania wspólnych zadań, wymiany informacji o sytuacji bojowej. Współdziałanie zawsze trzeba organizować na korzyść tych rodzajów sił zbrojnych lub elementów ugrupowania bojowego, które w danym czasie wykonują główne zadanie.

Podstawą do organizacji współdziałania dla dowódcy okręgu będą:

- ustalenia Naczelnego Dowódcy;
- zamiar operacji i wytyczne Naczelnego Dowódcy do organizacji współdziałania;
- decyzja dowódcy okręgu dotycząca obrony wybrzeża;
- decyzja sąsiadów (MW RP i WLOP).

Współdziałanie wojsk lądowych z marynarką wojenną jest złożone i będzie polegało zasadniczo na:

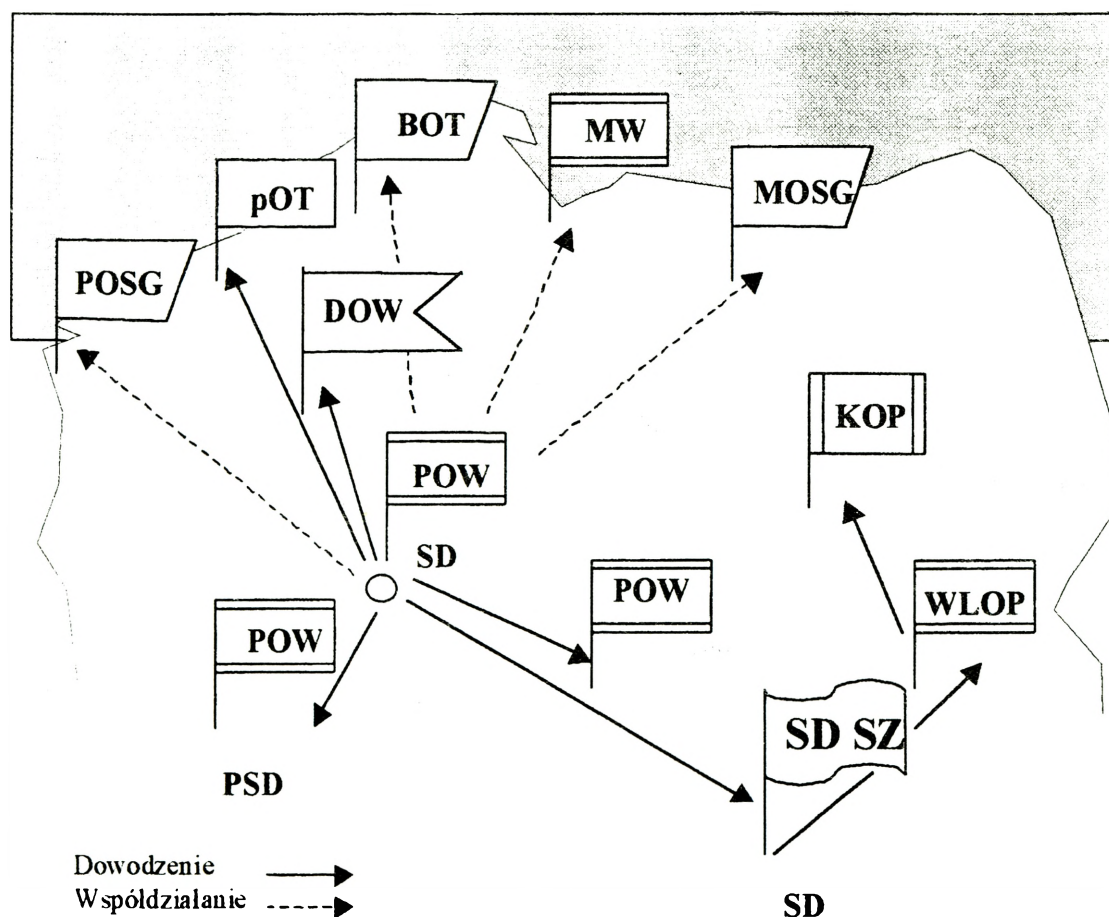
- podziale stref i sektorów oddziaływania ogniowego;
- określaniu zadań ogniowych dla OGU w przybrzeżnym pasie morza oraz artylerii polowej;
- uzgodnieniu sygnałów rozpoznania własnych okrętów, sposobu wskazywania celów i wywoływania ognia artylerii okrętowej;
- uzgodnieniu sposobu wsparcia kontrataków i przeciwuderzeń przez siły i środki marynarki wojennej oraz uzgodnieniu sygnałów współdziałania.

Sztaby wojsk wykonujących główne zadania w określonych etapach obrony sporządzają szczegółowe plany współdziałania. Przedstawione są w nich zadania, realizowane w obronie wybrzeża z uwzględnieniem prawdopodobnych działań przeciwnika. Po uściśleniu stopnia i kierunku zagrożenia plany są aktualizowane. Dowódcy związków operacyjnych (POW, MW i WLOP) organizują współdziałanie dla podległych i czasowo podporządkowanych związków taktycznych i oddziałów oraz są odpowiedzialni za organizację współdziałania w etapach, w których spełniają wiodącą rolę. Dowódca marynarki wojennej będzie organizował współ-

działanie w obronie obszarów morskich oraz w czasie działań przeciwko zespołowi sił lądowania podczas jego przejścia morzem. Dowódca nadmorskiego okręgu wojskowego będzie organizował współdziałanie w czasie odpierania lądowania desantów morskich i powietrznych, a także zwalczania ich na lądzie. Organizacja współdziałania w strefie powietrznej spoczywa na dowódcy WLOP. Współdziałanie z siłami pozamilitarnymi oraz administracją terytorialną może być realizowane w formie ustaleń dokonywanych na stanowiskach dowodzenia właściwego dowódcy lub na stanowiskach kierowania wojewodów.

Działania uczestniczących w obronie wybrzeża wojsk synchronizuje się stosownie do działań desantu przeciwnika.

Dowodzenie w obronie wybrzeża organizuje się na zasadzie podporządkowania lub współdziałania.

Rysunek 16. Relacje dowodzenia i współdziałania z SD POW

ZAKOŃCZENIE

W miarę rozwoju środków walki, obrona wybrzeża zaczęła przyjmować postać obrony strefowej. Na przestrzeni wieków zarysowała się tendencja powiększania stref obrony wybrzeża w stronę morza i w głąb lądu. Studiując literaturę przedmiotu można wyodrębnić dwie zasadnicze koncepcje obrony wybrzeża. Pierwsza zakłada odparcie desantu jak najdalej od własnego brzegu przy wykorzystaniu głównie sił morskich. W drugiej koncepcji główny wysiłek obrony wybrzeża spoczywa na wojskach lądowych podejmujących walkę z lądującym desantem na brzegu. Ta koncepcja może być realizowana dwoma sposobami. Jeden z nich polega na zbudowaniu na linii brzegowej stałych umocnień. W drugim sposobie wykorzystuje się właściwości obrony manewrowej, pozwalającej główne siły trzymać w głębi, w gotowości do użycia na zarysującym się kierunku zagrożenia.

Polska koncepcja obrony wybrzeża przed desantami oparta jest na sprawdzonych historycznie zasadach obrony manewrowej. Siła naszej koncepcji polega na możliwości wykonania zaskakujących uderzeń ogniem i siłami II rzutów i odwodów. Wymaga jednakże wielu przedsięwzięć natury organizacyjnej, zarówno w czasie pokoju jak i w czasie kryzysu. Istnieje potrzeba szukania nowych rozwiązań w celu doskonalenia obecnego systemu obrony wybrzeża. Analizując stan faktyczny daje się bowiem zauważyć, że poprawy skuteczności przeciwdziałania desantom wymaga sytuacja, kiedy w wyniku niespodziewanej agresji wojska nadmorskiego okręgu będą w trakcie mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia. Na uwagę zasługuje również potrzeba zwiększenia zasięgu oddziaływania środków rażenia do celów nawodnych i powietrznych pracujących w zautomatyzowanych systemach dowodzenia i naprowadzania. Nowe rozwiązania powinny dotyczyć także systemu dalekiego rozpoznania i monitorowania strefy brzegowej.

Przedstawiony materiał z pewnością nie wyczerpuje w pełni tak obszernego zagadnienia. Stanowi jednakże próbę usystematyzowania aktualnych poglądów na obronę wybrzeża.

BIBLIOGRAFIA

1. Biezuński Z., Kordas R.: *Obrona wybrzeża morskiego*, (studium operacyjtaw 1994.
2. Biezuński Z.: *Problemy obrony wybrzeża w ujęciu historycznym*. „Zeszyty N\ON 1993 nr 4.
3. Biezuński Z.: *Przygotowanie i prowadzenie obrony wybrzeża morskiego zawa 1991.*
4. Biuletyn Informacyjny nr 2 (160). Warszawa 1994.
5. Ficoń K.: *Struktura organizacyjno-funkcjonalna zintegrowanego systemu dcMW RP*. AON. Warszawa 1997.
6. Hooton T.: *Coast defence missilies, the long arm of the low*. „Maritime Defen
7. *International Military and Defense Encyclopedia*. Vol. III. 1993.
8. Kuczmański Z.: *Obrona wybrzeża morskiego*. Warszawa 1995.
9. Makowski A.: *Uwarunkowania sił morskich na Bałtyku, aspekty strategiczne i prawo międzynarodowe*. AMW, Gdynia 1992 (rozprawa habilitacyjna).
10. Materiały z konferencji szkoleniowo-metodycznej dla kierowniczej kadrynych RP. POW. Ustka 1997.
11. Ogorzelski H., Olbrycht Z.: *Rażenie celów nawodnych ogniem artylerii prony wybrzeża morskiego*. WSO. Toruń 1997.
12. Pr. zb.: *Obronna operacja morska MW RP*. AMW. Gdynia 1996.
13. Pr. zb.: *Przygotowanie i prowadzenie obrony strefy MW RP*. (Obrona - 8).
14. Rzepniewski A.: *Obrona wybrzeża w 1939 roku*. PWN. Warszawa 1958.
15. Węglewski M.: *Udział MW w przeciwdesantowej obronie wybrzeża*. „Mywa”. 1992 nr 2.

